

PRESEKI

št. 6

27.12.77

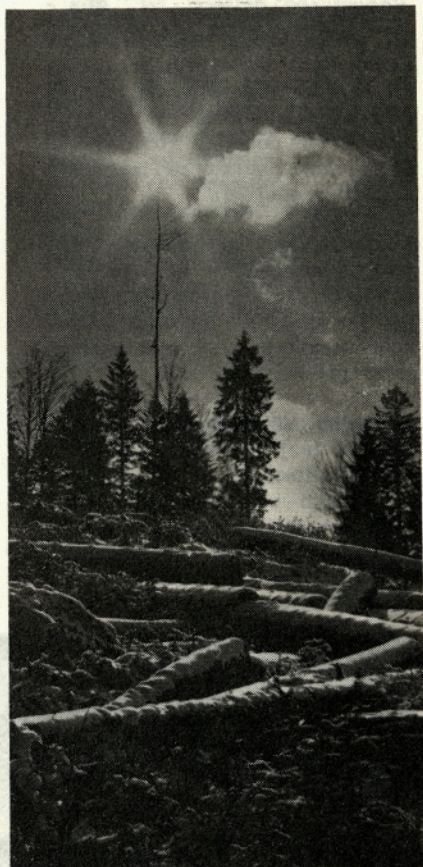
GLASILO DELOVNE SKUPNOSTI GG BLED

LETO 1977 SE IZTEKA, V NAVADI JE, DA V TEM ČASU ŽE SNUJEMO NAČRTE IN GOVORIMO O ŽELJAH, KAKO NAJ BI POTEKALO DELO IN ŽIVLJENJE V NOvem LETU. O TEM RAZMIŠLJAMO DOMA, V OKOLJU, KJER DELAMO, VSEPOVSOD. ISTOČASNO PA SE VEČ ALI MANJ SKRIBNO IN KRITIČNO ZAMISLIMO, KAJ SMO OPRAVILI IN ČESA NISMO, KAKO JE BILO MARIŠKAJ DRUGAČE, KAKOR SMO SI PREDSTAVLJALI ALI OBETALI. BODI TAKO ALI DRUGAČE, V NAS KLJUJE OČITEK, DA ČASA NISMO DOBRO IZRABILI IN DA SE JE LETO PREHITRO OBRNILO:

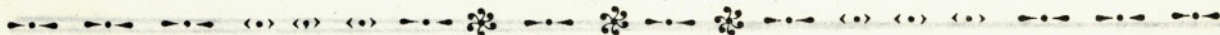
NEMOGOČE JE STRNITI IN NA KRATKO ZAPISATI VSE TISTO DOGAJANJE V DELOVNI ORGANIZACIJI, KI OB KONCU LETA V ZAVESTI DELAVCEV OSTANE KOT NAJPOMEMBNEJŠE. TODA NEDVOMNO SMEMO UGOTOVITI IN POUČARITI, DA JE BILO TUDI PRI NAS LETO 1977 V ZNAMENJU ODGOVORNIH IN ZAPLETENIH NALOG V ZVEZI Z URESNIČEVANJEM ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU. SEVEDA TE AKTIVNOSTI NE BI SMELI TEHTATI IN MERITI ZGOLJ Z VIDIKA PRIPRAVLJANJA, OBRAVNAVANJA IN SPREJEMANJA NOVIH SAMOUPRAVNIH SPORAZUMOV, O KATERIH TE DNI DELAVCI IN KMETJE ODLOČAJO Z REFERENDUMOM. VZPODBUDNI IN USPEŠNI SO PREDVSEM TISTI NAPORI, KI SMO JIH VLAGALI V DELO SKOZI VSE LETO, DA BI PRI VSAKODNEVNEM GOSPODARJENJU IN UPRAVLJANJU DOSLEDNO SPOŠTOVALI IN IZVAJALI NAČELA ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU.

MORDA SO BILI TUDI ZATO DOSEŽENI DOBRI GOSPODARSKI REZULTATI V VSEH TEMELJNIH ORGANIZACIJAH V SESTAVI GOZDNEGA GOSPODARSTVA BLED. GLEDE CELOLETNEGA POSLOVANJA BO SICER KONČNI REZULTAT ZNAN, KO BODO SESTAVLJENI ZAKLJUČNI RAČUNI; ZAENKRAT SE PRI TEJ OCENI PAČ OPIRAMO NA PODATKE DEVETMESEČNIH OBRAČUNOV, USPEŠNO POSLOVANJE V LETU 1977 GRE PRIPISATI NAPOROM IN PRIZADEVANJEM VSEH DELAVCEV, KI SE ZAVEDAJO, DA S TEM NAJBOLJE DOKAZUJEMO NAŠO PRIPRAVLJENOST ZA ZAGOTAVLJANJE POGOJEV IN MOŽNOSTI UVELJAVLJANJA ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU. POSEBEJ VELJA POUČARITI, DA SO BILI POSLOVNI USPEHI DOSEŽENI V VELIKI MERI TUDI ZATO, KER SMO SE ZA GOSPODARSKE UKREPE SAMOUPRAVNO ODLOČILI.

V LETU 1978 BO TREBA NADALJEVATI ZAČETO DELO PRI VSEBINSKEM DOPOLNJEVANJU IN SPREMINJANJU VSEH ODNOSOV TAKO MED TEMELJNIMI ORGANIZACIJAMI PRI PRIDOBIVANJU IN RAZPOREJANJU DOHODKA KOT TUDI PRI UVELJAVLJANJU NAČELA DELITVE PO DELU. OBENEM BO TREBA ŠE BOLJ ZAVZETO IZPOLNJEVATI VSE SAMOUPRAVLJALSKE NALOGE IN DOLŽNOSTI NE SAMO V SAMOUPRAVNIH ORGANIH TEMELJNIH IN DELOVNE ORGANIZACIJE, TEMVEČ PRAV TAKO V INTERESNIH SKUPNOSTIH, DRUŽBENOPOLITIČNIH SKUPNOSTIH TER V VSEH DRUGIH ORGANIZACIJAH. PRI TEM ŽELIMO V NOvem LETU 1978 VSEM DELAVCEM IN KMETOM NAJVEČ USPEHOV.

srečno novo leto !

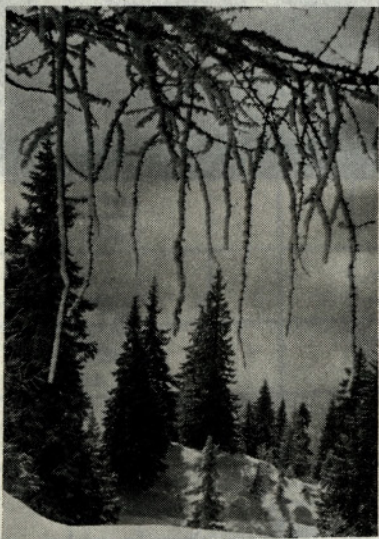

Izdelava gozdno gospodarskega načrta

Med nalogami, ki so jih temeljne organizacije združenega dela do sedaj poverjale delovni skupnosti skupnih služb, je ena najpomembnejših izdelava gozdno-gospodarskih načrtov. Le-ti so v gozdarski dejavnosti osnovni dokumenti planiranja in morajo zagotavljati poseben družbeni interes za gojitev in trajno ohranitev gozdov. Sprejemanje tako pomembnega dokumenta ni samo stvar temeljnih organizacij, ampak dajeta svoje mnenje tudi interesna skupnost za gozdarstvo in posebna komisija za potrjevanje načrtov pri izvršnem organu republike.

Gospodarske načrte, ki so temelj planiranja v naši panogi, izdelujemo za desetletno obdobje. To je torej izrazito dolgoročna usmeritev. V njih načrtujemo predvsem:

- gozdno proizvodnjo, da bi dosegli trajni donos po količini in kakovosti;
- biološko reprodukcijo gozdov na naravnih osnovah;
- gradnjo gozdnih prometnic za pridobivanje donosov in
- zagotavljanje splošne funkcije gozdov (okolje, krajina, rekreacija).

Na zgornji gozdni meji - foto Veber I.

Cilji v gozdarstvu so potemtakem zahtevni in večnamenski. Zato so že v preteklosti terjali skrbno planiranje. Tudi v naši OZD se lahko pohvalimo s skoraj 100-letno tradicijo v načrtovanju gospodarjenja z gozdom v kapitalnih družbenih gozdovih. V novejši zgodovini pa tako gozdarska zakonodaja kot tudi vsestranski pomen gospodarjenja z gozdom zahtevata še bolj družbeno in strokovno poglobljeno planiranje.

Priznati moramo, da smo se gozdarji vse preveč zanašali na dobro tradicijo in ostajali nekritični ob sicer šablonskih, a po številkah natančnih načrtih. Vse večje zahteve družbe po vseh funkcijah gozda so nas postavile pred nove naloge. Tudi v naši OZD smo se do sedaj "dobro držali" s solidno - lahko bi rekli standardno sestavo načrtov, ki so ustrezali zakonodaji, niso pa prinesli kvalitativnih sprememb v naše načrtovanje.

Po letu 1971 smo pričeli uporabljati nov način urejanja gozdov. Le-to je poleg pozitivnih značilnosti in ekonomske utemeljenosti pokazalo tudi slabosti, ki smo jih uspešno rešili šele po petih letih (metodične napake, slaba rastiščna osnova za kategorizacijo gozdov). Kljub novi metodi se je organizacija izdelave načrta spremenila le interno v sektorju za urejanje gozdov, ne pa tudi pri delitvi nalog med temeljnimi organizacijami združenega dela in skupnimi službami. V tem sestavku ne bi obravnavali strokovne ocene metode, ker je to naloga strokovnih služb in uporabnikov rezultatov. Skušajmo na kratko analizirati organizacijo izdelovanja načrta in ugotoviti perspektivo, o kateri moramo razmišljati vsi delavci v organizaciji združenega dela.

Iz popisa nalog v sektorju za urejanje gozdov nedvoumno izhaja, da je pri izdelavi gospodarskih načrtov za enote skoraj celotno delo in presojanje ome-

jeno tako na posamezne delavce kot na team v sektorju, zelo malo pa se vključujejo sodelavci iz temeljnih organizacij, ki so izvajalci teh načrtov. Nekaj skupnih načelnih posvetov in izmenjava podatkov o evidenci dosedanjega gospodarjenja pri sestavljanju načrta komaj zadošča, da bi imenovali skupen rezultat. Izdelku - gozdnogospodarskemu načrtu - lahko očitamo, da je v veliki meri rezultat dela specializirane ekipe urejevalcev.

Dobre strani sedanje organizacije izdelave načrta:

- ekipa urejevalcev sistematično, z enotnimi kriteriji obravnava enote in lahko usklaja izhodišča za vse enote;
- strokovno specializirano delo omogoča poglobljen študij in daje znanje na višjem nivoju za metodiko načrtovanja.

Slabe strani so:

- odločitve urejevalcev karakterizira preveč načelno izhodišče v primerjavi s konkretno odločitvijo, ki pa je lahko le sad večkratne kontinuirane analize potenciala gozdov;
- ponavljajoče se operacije pri obdelavi podatkov z leti odbijajo kreativne sodelavce;
- fizično naporno sezonsko terensko delo, ki je omejeno na kratko sezono za celo enoto;
- pogoste fluktuacije kadrov na delovnih mestih, ki so medsebojno tesno povezana in kjer je terensko delo neločljivo od kabinetne obdelave podatkov;
- ni kontrole in ne korekture načrta pri izvajanju določil, ker načrtovalec nima te funkcije in je pri sedanji organizaciji tudi ne more imeti.

Torej že pri organizaciji izdelovanja načrtov odstopamo od osnovnih načel vsakega planiranja:

- pomembne cilje za druge delavce v TOZD v bistvu obli-

- kuje in soodloča o njih specializirana ekipa;
- pri izvedbi sami ni zagotovljena kontrola;
- ugotovitve pri izvajanju nosilci ne prenašajo neposredno v načrt.

Nekajdnevno sodelovanje načrtovalcev s prakso te organizacijske vrzeli ne more zapolniti. Vendar je bistvo problema v sedanjih organizaciji načrtovanja neke drugje.

Ustava in zakon o temeljnih družbenega planiranja določata ključno mesto planiranja v temeljni organizaciji združenega dela. Delavci te funkcije ne morejo prenesti na drugega, da bi v njihovem imenu odločal o proizvodnji in dohodku in pogojih za pridobivanje. Tudi v našem primeru torej ne more biti o tem nobene dileme več. Če je gospodarski načrt osnova za družbeni srednjeročni plan in letne plane ter temelj za dolgoročnejše plane, mu moramo tudi mi zagotoviti to funkcijo že ob njegovem nastanku. Le tako bomo dosegli pravo vsebino in kvaliteto načrta.

Sedanja organiziranost izdelave gozdnogospodarskih načrtov se mora čimprej spremeniti. Nova bo morala zagotoviti, da bo ta izdelek instrument neposrednega in neodtujljivega odločanja delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela.

Zastavlja se torej vprašanje: koliko in zlasti katera opravila mora opraviti delavec v temeljni organizaciji združenega dela, da si zagotavlja ustavno in zakonsko opredeljen družbenoekonomski položaj v združenem delu?

Preglejmo jih nekaj:

Izmera zalog po znani metodi - ugotovitev gozdnih fondov - se lahko brez kršenja pravic delavcev v TOZD prenese v skupne službe, če je to ekonomsko utemeljeno. Podobno velja za vse analize stanja po dogovorjeni metodi. Nasprotno pa je analiziranje izvajanja načrta v vseh elementih stvar kvalitativne ocene samih izvajalcev ob sodelo-

vanju skupnih strokovnih služb, ki zagotavlja interese gozdnogospodarskega območja. Vsekakor si je treba zastaviti dolgoročne cilje, ki odločilno vplivajo na materialno proizvodnjo in na pogoje za pridobivanje dohodka. To je ključna naloga za temeljne organizacije. Skupna strokovna služba se lahko pojavi le kot koordinator med enotami in kot nosilec območnih strateških ciljev, ki niso enostaven seštevek ciljev po temeljnih organizacijah združenega dela.

Brez globljega razmišljanja moramo priznati, da tako zahtevne in kompleksne naloge, ki jo je do sedaj opravljala večkrat okrnjena ekipa urejevalcev v svojem imenu in za druge izvajalce, ni bilo možno vedno uspešno opraviti, če smo prepuščali pretežni del truda za zadovoljitev družbenih ciljev na vseh nivojih sprejemanja le preveč "servisu" za izdelavo načrtov. Tako se je dogajalo, da je bila nesrečni "servis" od leta 1970 - 1977 stalno v zaostanku z roki in je šele ob koncu tega leta pričakovati, da bomo tudi formalno zadostili vsem instancam in dobili potrebne potrditve.

V letu 1978 bomo skupaj morali razmišljati:

- kako zadovoljiti temeljna določila o družbenem planiranju v dejavnosti;
- kako organizirati izdelavo načrtov kot temeljnega dokumenta planiranja v gozdarstvu;
- kako kontinuirano spremljati in analizirati ter obnavljati te dokumente;
- kako usklajevati načrtovanje med enotami in v območju in
- kdo bo nosilec posameznih opravil pri načrtovanju.

Upam, da bodo te spodbude za razmišljanje dovolj močne tudi za tiste sodelavce v naši organizaciji združenega dela, ki le preradi enostransko in površno ocenjujejo navedeno problematiko in neuspehe pri načrtovanju praviloma pripisujejo le ekipi za izdelavo načrtov ali pa celo njegovi sedanjim sestavi.

Janez Košir, dipl.ing.

Odpiranje slabo dostopnih gozdov z novimi gozdnimi cestami (Karavanke) - foto GG

Učinkovitost gozdarske mehanizacije

Trenutno poteka pri GG Bled popolna mehanizacija, ki zahteva smotrno razporejanje, usklajevanje in primerno uspešnost vseh strojnih naprav. Posamezni narodi, predvsem v Skandinaviji, pa že uvajajo avtomatizacijo v gozdno proizvodnjo. Pri nas zaenkrat menimo, da bi uspešnost naše mehanizacije skušali kompleksno povečati. Ne gre samo za norme, ampak ima vzdrževanje čedalje bolj odločujočo vlogo. V prihodnjem letu predvidevamo boljše vzdrževanje mehanizacije z boljšim programiranjem med TOZD gozdarstvo in TOZD avtoprevozništvu z delavnicami. Pomembna dejavnika pri uspešnosti mehanizacije sta tudi prevoz delavcev in koncentracija dela. Ves kompleks dejavnikov pri popolni mehanizaciji pa zahteva že optimizacijo na ravni TOZD in delovne organizacije.

Čeprav imamo pri GG Bled samo dva konja, kjer ima voznik lastnost delavca v združenem delu, so devetmesečni podatki razveseljivi. Plan obsega del pri spravilu bomo presegli pri vseh TOZD.

Traktorji, posebno zgibniki, so dobro izkoriščeni. Nekoliko slabše je pri goseničarjih, ki jih sedaj praktično uporabljamo pri delu konjev. Kmetijski kolesniki zaenkrat ne dosegajo optimalnih uspehov v naših delovnih pogojih. Izgradnja vlak je temeljni predpogoj za popolno izkoriščenost traktorjev. Zato predlagamo, da nikjer z nobenim traktorjem ne vlačimo po brezpotju.

Posebno vprašanje pa je spravilo z žičnimi izvleki in žičnimi žerjavi.

V devetih mesecih tega leta smo s tribobenskimi vitli spravili 2.500 m³, z alp vitlom 1.528 m³ in žičnim žerjavom 1.463 m³. Ker spravilo z žičnimi napravami upada, je prav, da se dolgoročno tehnološko usmerimo v uporabi traktorjev. Zaradi precejšnjih pravilnih kapacitet

z žičnimi žerjavi, ki tehnološko še niso zastarali, bi morali poiskati delo v drugih delovnih organizacijah.

Do konca leta predvidevamo ugodno pravilno mehanizacijo. Plan bomo zanesljivo presegli, prehodnih zalog v gozdu pa praktično ne bo. Letošnji ugodni rezultati pa nas obvezujejo,

da bomo tudi v prihodnjem letu delali racionalno in bolj povezano, da bi dosegli večji dohodek TOZD in delovne organizacije.

Klinar Andrej, dipl.ing.

Primer zaklidanja hlodovine in obračanja zgibnika na cesti v odd. 5a (Mežaklja) - foto GG

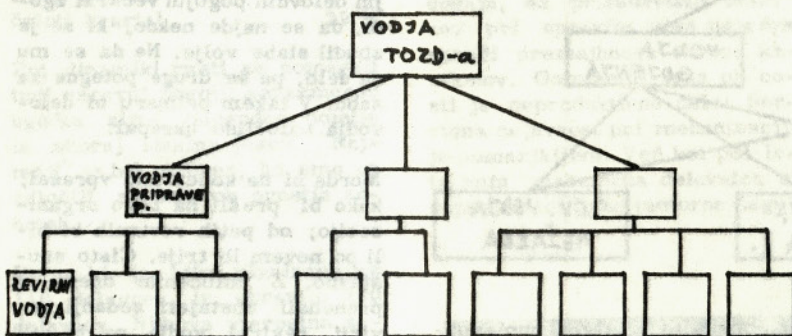
KAKO BI SE BOLJE ORGANIZIRALI

V letošnjem letu so prišli na pomoč pri izdelavi snegolomov in vetrilomov na Pokljuki delavci iz TOZD-a Knežak pri GG Postojna. Njihova delovišča sta si ogledala tudi naša dva tehnika.

Je že tako, da mora včasih priti kdo od drugod, da nam pokaže kaj boljšega. Ne bom trdil, da je v Postojni vse bolj urejeno kot pri nas. V teh vrsti-

cah ne bom opisoval njihove organizacije in dela, pokazal pa bom na stvari, o katerih bi bilo le dobro razmisliti in uporabiti za naše izboljšave.

Vsi poznamo sedanjo organizacijo. Ne bi je bilo treba predstavljati. Ker pa razmišljam o morebitnih spremembah, si zaradi primerjave ogledjmo sedanjo organizacijo grafično.

Nedavno sem slišal, da je na GG 95 vodlj. Po mojem mnenju je od zamisli do izvajanja preveč posrednikov. Tudi shema to dokazuje. Vodja TOZD-a se najprej sestane z vodji priprave proizvodnje, ti sporočijo zadevo revirnim vodjem. Preden zamisel ali navodilo pride do izvajalca, se že lahko spremeni bodisi iz objektivnih ali subjektivnih vzrokov. V revirju imamo še tehnika in delovodjo. Dolžnosti med temi ljudmi niso razmejene. Delovna mesta so sistemizirana zato, ker imamo ljudi določenih profilov, ne pa zato, ker bi sedanja organizacija dela to zahtevala.

Po vojni je bil GG skoraj brez inženirjev in tehnikov. Počasi je število obojih naraščalo. Nekaj časa se je že govorilo, da bodo inženirji prevzeli revirje. Kasneje je bilo spet govora o delitvi obratov. No, končno smo zaposlitev inženirjev uredili s sistemizacijo delovnih mest vodje priprave proizvodnje.

Že nekaj časa posvečamo dosti pozornosti gojitvenemu in sečno spravilnemu načrtovanju. Vendar nekatere stvari v zvezi s tem niso najbolj urejene. Ni razvidno, kaj naj prispeva k

načrtovanju vodja priprave in kaj revirni vodja.

V pregledu del, ki je sestavni del pravilnika o delitvi osebnih dohodkov za leto 1978, piše:

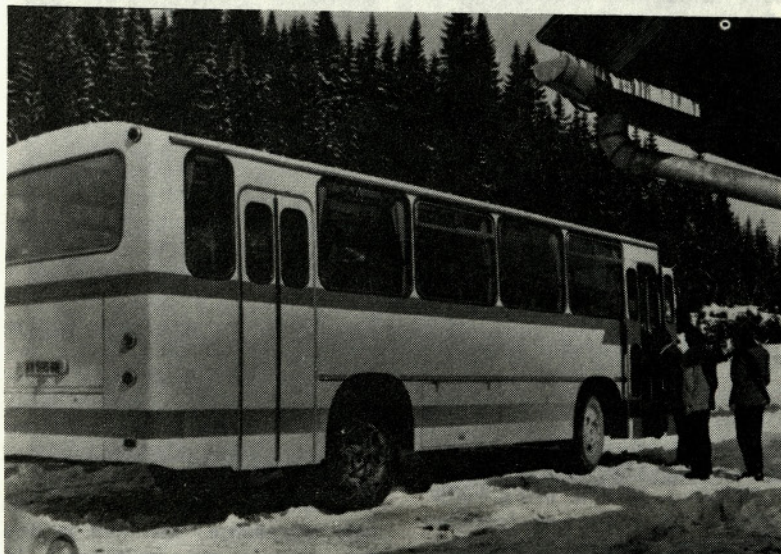
- izdelovanje sečno - spravilnih in gojitvenih načrtov.

Pri vodenju gozdnega revirja DS pa piše:

- ugotavljanje in označevanje sečno - spravilnih in gojitvenih enot.

To vprašanje ni dobro rešeno. Pod izdelovanje sečno - spravilnih načrtov spada tudi določanje gojitvenih in sečno spravilnih enot. Delo pri načrtovanju se ne da deliti. Če se deli, se lahko zgodi, da se odkazilo ne ujema z gojitvenimi cilji oziroma z gojitvenim načrtom.

Ni treba več posebej poudarjati, da je pri sedanjih tehnologijah načrtovanje dela potrebno. Vendar bi pri nas nekateri še vedno radi delali po starem. Ne morejo in ne morejo se sprijazniti z lomljenjem tehnologije.

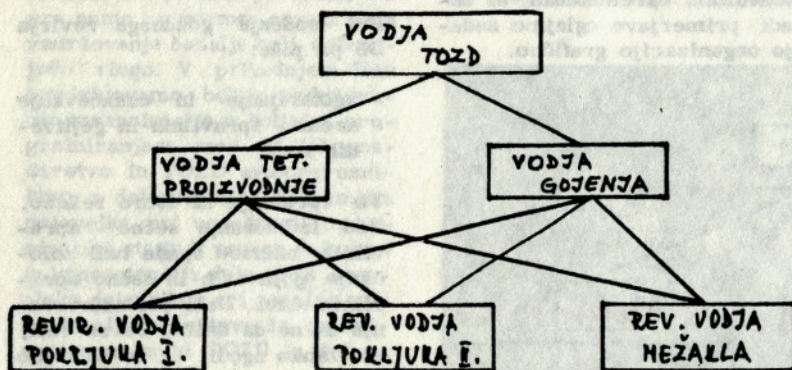

Komisijiski pregled avtobusa na Mrzlem studencu (Pokljuka) - foto GG

Meje revirjev že nekaj let niso več tabu. Upoštevalo se le še za evidenco o gojitvenih delih in poseku. Pa tudi tukaj že izginjajo. Ureditveni načrt je sestavljen za gospodarsko enoto, ne za revir, etati se izravnavajo v okviru gospodarskih razredov in ne v okviru revirja.

Pri današnjem tempu pa bi meje revirjev celo ovirale dobro

proizvodnjo. Prevoz delavcev, dostava toplih malic, čim manj plujenja pozimi, manj prevoženih kilometrov in druge stvari zahtevajo koncentracijo. Organizacijo imamo izpred 50 let, radi pa bi delali moderno. Reorganizacija je predvidena v zasebnem sektorju, lahko pa bi jo istočasno izvedli tudi v družbenem. Predlagam naslednjo rešitev:

V TOZD-u Pokljuka imamo sedaj 9 revirjev, pet jih je čistih DG, štiri pa so mešani. Njihova površina je od 512 ha do 1.688 ha, etat pa od 1.200 m3 do 11.000 m3. Po velikosti in po etatu, oziroma bolje rečeno po obsegu dela so zelo različni. Pri delitvi osebnih dohodkov vlada uravnilovka, saj imajo za obseg dela vsi revirji enako točko. Medsebojna pomoč ni omembe vredna. Pri sedanjem načinu delitve osebnih dohodkov ni vredno biti na delovnem mestu z velikim obsegom dela.

Iz sedanjih petih revirjev DG bi napravili tri in sicer dva na Pokljuki in enega na Mežakli (z Radovno in Poljane-Perniki). Tako bi bili po velikosti, etatu in obsegu dela zelo enaki.

	površina	etat
Pokljuka I.	4362	29.260
Pokljuka II.		
Mežakla	2598	13.170

V TOZD-u bi bila poleg vodje TOZD-a še vodja za tehnično proizvodnjo in vodja za gojenje. V kolikor bi TOZD prevzel tudi del urejanja, bi bila tudi ta zadeva rešena z vodjem za goje-

nje. Tako bi bila vsa proizvodnja v enih rokah. Zda se trije vodje priprave proizvodnje vlečejo vsak za svoje področje (za delavce, za mehanizacijo, za kamione, za kombije).

V revirju bi bil revirni vodja tehnik in delovodja. Gojitveni in sečno - spravljeni načrt bi moral biti delo revirja. Vodja tehnične proizvodnje in vodja gojenja bi sodelovala z revirjem pri snovanju konceptov. Revirni vodja in tehnik v revirju bi si delo delila takole:

Medtem ko bi eden načrtoval, bi drugi vodil proizvodnjo. Drugo leto bi zamenjala funkcije. Vsak pa bi bil odgovoren za svoje delo.

Če opustimo neto izmero, je revirni vodja razbremenjen zamudnega dela. Tako bi se lahko posvetil strokovnemu delu. Ali je prevzem sečišč res tako strokovno delo?

Pri taki organizaciji dela ne bi bilo vprašanje, kolikšen je delež revirja pri gojitvenem in sečno - spravljenem načrtovanju. Načrtovalec bi bil tudi izvaja-

lec del. Revirni ne bi mogel pri načrtovanju stati ob strani, kot se včasih ponekod dogaja zdaj - včasih celo v opoziciji kot opazovalec "nepotrebnega dela".

V revirju bi bil tudi delovodja. To naj bi bil starejši, izkušen, univerzalni gozdni delavec. Gozdni delavec bi s tem imel možnost za napredovanje. Mislim, da sedanj način proizvodnje po načrtih, brez neposrednega vodenja ne gre. Načrti v predalih, delavci pa sami na delu, to je nezdružljivo. Delavci morajo imeti vodstvo. V zimskem času se ob malo težjih delovnih pogojih večkrat zgodi, da se najde nekdo, ki se je zbudil slabe volje. Ne da se mu na delo, pa še druge potegne za sabo. V takem primeru bi delovodja odločilno ukrepal.

Morda bi na koncu kdo vprašal, kako bi prešli na novo organizacijo; od petih revirnih bi bili po novem le trije. Čisto enostavno. Z določenim dnem bi prenehali obstajati sedanji revirji, revirni vodje pa bi bili razrešeni. Vsak kandidat za revirnega vodjo novo formiranih revirjev bi izdelal gojitveno sečno transportni načrt. Oddal bi ga pod šifro. Načrte bi pregledala in ocenila komisija. Sestavljenci treh najboljših načrtov bi postali novi revirni vodje.

S tem sestavkom sem skušal predvsem opozoriti na probleme, ki izhajajo iz neprimerne organizacije in ki se zlasti odražajo pri gojitveno - sečno transportnem načrtovanju in pri nagrajevanju gozdarskega kadra.

Jože Podlogar

Čestitam avtorju za prispevek in vašim ostale sodelavce, da s kritično polemiko pomagajo razčistiti mnenje o boljši organiziranosti.

Urednik

GOZDARSTVO BOHINJ

Delovno leto 1977 bo v kroniki gozdarstva Bohinj gotovo veljalo kot uspešno. Delovne obveze so izvršene, kazalci gospodarnosti ugodni.

Za izpolnitev plana se je bilo treba potruditi tudi v zimskem času. Dinamika proizvodnje je po kvartalih potekala približno takole:

prvi kvartal	21 %
drugi kvartal	23 %
tretji kvartal	27 %
četrti kvartal	29 %

Pri dinamiki rasti so pomagali tudi naravni pogoji: sorazmerno ugodna zima, neugodno poletje in skoraj idealna jesen. "Najtežji" je bil oktober, ko smo se odločili za delo ob prostih sobotah.

Delo, ki je bilo planirano za 110 delavcev, je opravilo 100 delavcev. Njihova starostna sestava je zaskrbljujoča, saj jih je več kot polovica starih nad 40 let. Mnogo je bolovanj zaradi kroničnih bolezni. Med letom sta bila dva delavca invalidsko upokojena, nekaj pa jih še čaka na ugodno rešitev tako, da so pretežni del časa v bolniškem staležu.

Največji uspeh smo dosegli z izboljšanjem bivalnih pogojev delavcev in prihoda na delo. Na samem začetku leta je nov delavski center v Boh. Bistrici sprejel delavce, ki nimajo lastnega bivališča v Bohinju. Obenem je bilo zgrajeno dvanajst stanovanj za delavce s stalnim bivališčem v Bohinju.

Z našim avtobusom smo omogočili delavcem v revirjih normalen prihod na delo. Tisti, ki so plačani po učinku, so zabeležili nadpovprečne rezultate in zato je tudi osebni dohodek ugoden.

Gospodarjenje v zasebnih gozdovih smo vzpodbudili s povečano podružbljeno proizvodnjo. Žal so ta dela vezana le na dolinske gozdove in zimski čas, ko se sprostijo proizvodne kapacitete.

V zasebnih gozdovih manjka še mnogo cest za mehanizirano proizvodnjo.

Proizvodnjo vodimo pretežno timsko. Meje revirjev in sektorjev niso več meje delovnih zadolžitev. Proizvodnjo koncentriramo po zahtevah sodobne tehnologije.

Težave so še zaradi premalo natančnega planiranja tudi delavnikov izven TOZD. Često se dogaja, da prizadevanja delavcev pri spravi niso uspešna zaradi premajhnega odvoza kamionov. Gomilanje lesa ob cesti je neproduktivno delo! Servisna dejavnost pri mehanizaciji je pomanjkljiva. Več kot pol leta nam mehanična delavnica ni popravila niti ene motorne žage!

Okvare traktorjev moramo večsloj odpravljati na nepredvidene načine. Tudi mehanizirano skladišče dosega po remontu bistveno višje rezultate. To daje misliti, da dosedanje vzdrževanje ni zadovoljivo! Službeni avtomobili večinoma niso redno vzdrževani. Naštete težave bomo odpravili z natančnim planiranjem in uveljavljanjem dogovorov.

Od novega leta veliko pričakujemo. Obetajo se nam novi odnosi, ki jih sprejemamo na referendumih. Po strokovni plati moramo videti naprej: v boljše in lažje delovne postopke. Oboje nam zagotavlja pravilno pot, ki naj bi jo nagradilo delovno zadovoljstvo.

I. V.

Prevažanje delavcev do delovišča z avtobusom (Jelovica) - fot. GG

Aktualnosti v gradbeništvu

Poslovno leto se izteka. Čeprav še nismo analizirali obsega in uspešnosti poslovanja, lahko že trdimo, da je za nami uspešna gradbena sezona z doslej največjim fizičnim obsegom dela. Poleg vzdrževalnih del in del na visokih zgradbah smo zgradili 27,0 km spodnjega ustroja gozdnih cest, 36,3 km zgornjega ustroja cest in 27,5 km traktor-skih vlak.

Spodnji ustroj gozdnih cest smo v pretežni meri gradili na tere-nih apnenčaste geološke sestave. Taka gradnja cest zahteva organizacijsko obliko delovne skupine. V preteklih letih je bila izkopna skupina na trasah trde hribine sestavljena iz 1 buldožerja TG 90, 6 kompresorskih enot, 12 vrtalcev in 2 minerjev. Spremljali in merili smo delo skupine pri takšnem sestavu in ugotovili premajhno zaposlenost buldožerja. Na podlagi teh ugotovitev smo v letu 1977 povečali izkopno skupino za 1 kompresorsko enoto in 2 vrtalca. S tako sestavljeno izkopno skupino smo letos dosegli bistveno bolj-ši izkoristek buldožerjev in s tem tudi boljše finančne uspehe.

Spodnji ustroj gozdnih cest smo letos gradili pri treh cestah (v odd. 20 Martinček, odd. 12 Martinček in v Bodlajki), ki le za površnega opazovalca predstavljajo zaradi zelo plitkih - površinskih izkopov dokaj lahko in poceni gradnjo. Gradbeniki smo že večkrat poudarjali, da je gradnja cest v plitkih izkopih v trdni hribini na enoto dela (m³ izkopa) občutno dražja. Ker pa doslej ni bilo tras s pretežno plitkimi izkopi, to dejstvo ni prišlo toliko do izraza kot letos, ko smo gradili tri izrazito površinske trase. Na takih trasah je čas vrtanja za 1 m³ izkopa 1,4 ure, pri trasah v srednje globokih izkopih pa 0,55 ure, poraba razstreliva v plitkih izkopih je 1,3 kg za 1 m³ izkopa, v srednje globokih izkopih pa 0,6 kg za 1 m³ izkopa. Že ti podatki nam dajo vedeti, da je kubik izkopa v plitkih trasah občutno dražji od

kubika pri srednje globokih izkopih. So pa še drugi elementi, ki dražijo takšen objekt, predvsem nasipavanje; takšna cesta zahteva občutno debelejši sloj nasipnega materiala. Te podatke navajam predvsem zato, ker zelo pogosto slišimo nestrokovne pripombe, da bi morale biti ceste, ki potekajo v plitkih izkopih, zelo poceni.

Tehnologije gradnje spodnjega ustroja gozdnih cest zadnjih 10 let nismo bistveno spreminjali. Nekaj sprememb je bilo le pri prehodu na večje kompresorje in racionalizaciji geometrije miniranja. Letos smo predvidevali nabavo vrtalne lafete GKM 35, ker je uspešnejša od vrtalnih kladiv, pa tudi v veliki meri odpravi težko fizično delo vrtalcev. Vrtalne lafete GKM 35 že vrsto let s pridom uporabljajo pri gradnji cest v Avstriji. Z ogledom del v Avstriji in iz literature smo ugotovili, da bi vrtalno lafeto lahko pri nas s pridom uporabili predvsem pri gradnji cest v globljih izkopih trde geološke sestave. Vendar lafete nismo mogli nabaviti zaradi znanih težav z uvozom. Upamo pa, da bomo že v prihodnjem letu lahko vsaj na

enem našem gradbišču preizkusili prednosti dela z njo.

Ceste smo letos večinoma nasipavali z znatno boljšo mehanizacijo kot v preteklih letih. Tu gre predvsem za navoz materiala s kamioni velikih kapacitet - 8 do 10 m³ in razgrinjanje z večjim grederjem G 446. Velika prednost težkih kamionov je predvsem v boljši izkoriščenosti nakladalnika in grederja, ker z manjšim številom kamionov lahko na gradbišče pripeljemo večje količine materiala. Število kamionov, ki naenkrat vozijo na določeni relaciji, je omejeno zaradi težkega srečevanja na ozkih gozdnih cestah. V preteklih letih smo uporabljali manjše kamione (3 - 5 m³); morali smo jih imeti veliko. Zato se niso mogli nemoteno srečevati in niso mogli biti tako uspešni, ali pa smo zaradi premajhnega števila kamionov slabo izkoristili ostalo mehanizacijo v nasipni skupini. Druga velika prednost velikih triosnih kamionov je, da pri vožnji po še neutrujenem cestišču igrajo vlogo valjanja s svojimi širokimi pnevmatikami.

Občasno odpiranje peskokopa v gozdu na Valvazorjem - foto GG

Traktorske vlake je letos na področju Jelovice gradila skupina, ki je bila sestavljena iz buldožerja in minerja. Takšna skupina se je v mešanih terenih III. in V. kategorije s povprečno majhnimi izkopi pokazala za dovolj uspešno, saj so bili posamezni elementi skupine ustrezno zaposleni. Slabša pa je zaposlenost na vlakah, ki potekajo po plastnici strmih terenov V. kategorije. Tu prihaja zaradi premajhnih zmogljivosti pri vrtanju do zastojev buldožerja. Za takšne terene bi bilo sestav gradbene skupine potrebno spremeniti, da bi povečali kompresorske enote in vrtalce. To pa je pogosto zelo težko. Ko planiramo delovne kapacitete, še nimamo dovolj točnih podatkov o gradnji traktorskih vlak. Če je le mogoče, naj bi se izogibali projektiranja traktorskih vlak po plastnici v strmih terenih, ker je izkop po tekočem metru trase zelo velik in stroški gradnje niso dosti manjši od gradnje spodnjega ustroja ceste.

Opisal sem nekaj aktualnosti iz našega gradbeništva. Prav gotovo so še možnosti za boljše delovne procese in poslovanje. Če bomo hoteli izkoristiti te možnosti, bomo morali bolj poskrbeti za razvojno delo, organizacijo dela in poslovanja.

Zdravko Silič

Skrb vestnega traktorista Čolarića po opravljenem spravlilu (Rovtariča) - foto GG

RAČUNOVODSTVO IN NOVE DELOVNE NALOGE

Zadnji dnevi letošnjega leta se nam v obilici dela in pri nagem pripravljanju novih samoupravnih splošnih aktov izmika in čas se bo kar prehitro prevesil v novo leto.

Želeli bi se ozreti nazaj. Radi bi pregledali narejeno in ugotovili, kako uspešni smo bili. Vendar delavci v računovodstvu skoraj nimamo časa za taka dejanja. Mnogo dela nas še čaka, da bomo pripravili vse za uspešen začetek prihodnjega leta, ko bo mnogo, mnogo stvari potrebno evidentirati in obdelovati na drugačen način, kot smo bili vajeni doslej. Poleg tega pa se pripravljamo na zaključne račune za temeljne organizacije, ki jih želimo sestaviti kvalitetne kot doslej.

Naša naloga je predvsem zbiranje podatkov in sestava periodičnih ter sklepnih obračunov, drugih analitičnih podatkov in analiz, na osnovi katerih delavci v temeljnih organizacijah ocenjujejo uspešnost svojega dela in poslovanja.

Naše delo pa običajno ostaja neopazno in le redki so tisti sodelavci, ki ga malo bolj poznajo. Izkoriščamo priložnost, ki nam jo daje zadnja letošnja številka "Presekov", da vas seznanimo z delom, ki ga opravljamo v naši organizaciji združenega dela.

V finančno - komercialnem sektorju dela v knjigovodstvu osem sodelavcev, od tega sedem tovarišic. Mnogo bi lahko napisali o tem, koliko papirjev gre skozi marljive roke teh sodelavk, kako se ti papirji, ki so osnova za celotno knjiženje, računsko in vsebinsko preverjajo in kako se določa, na katere račune in na katera stroškovna mesta naj se knjižijo, preden dobimo podatke, ki zanimajo delavce upravljalce ali poslovodne organe. Delo je navidezno lahko. Dela se sede, v zaprtih in pozimi ogrevanih prostorih. Zaradi teh okoliščin in zato, ker naši izdelki nimajo oblike materialne dobrine, se naše delo mnogokrat podcenjuje, če ne celo zaničuje. Vodenje poslovnih knjig in sestavljanje obračunov ter analiz je prav tako delo kot posek lesa ali vožnja kamiona. Če delo ni tako naporno ali nevarno, pa zahteva precej znanja, veliko zbranosti pri delu, mnogo natančnosti in vztrajnosti. Spremljati moramo vse spremembe predpisov in jim delo tudi prilagajati. Mnogo bolj je potrebno za odkritje drobne napake, ki se je lahko tudi pri najbolj vestnem delu pritihotapila med množico števil, da lahko vztrajamo za pisalno mizo popoldan v nadurnem delu, ki ne bo nikoli plačano. Ne pričakujemo in ne želimo, da bi se naše delo precenjevalo; zelo pa si želimo, da bi se pravilno vrednotilo in spoštovalo tako, kot smo mi sposobni spoštovati in ceniti vsakega delavca, ki

svoje delo dobro opravi. Več pozornosti in kritike bi morali namesto posameznim vrstam dela nameniti razlikovanju dela od nedela.

Delo v računovodstvu se je v zadnjih dveh letih močno povečalo. Namesto enega knjigovodstva vodimo danes že osem glavnih knjig in sestavljamo prav toliko periodičnih ter sklepnih računov. Število delavcev se zaradi tega ni povečalo, nasprotno - celo zmanjšalo se je. Seveda to ni bilo mogoče samo z večjo individualno marljivostjo sodelavcev, ampak predvsem z racionalnejšo organizacijo dela in uporabo računalnika in avtomatsko obdelavo podatkov. Večji obseg dela pa je v znatni meri tudi odraz boljše izkoriščenosti delovnega časa in uresničevanja načela, da je vodenje poslovnih knjig pravzaprav ena delovna naloga. Pri nas delovno mesto vse bolj izgublja svoj pomen, tudi v organizacijskem smislu. Če se enemu delavcu nenadoma ali občasno poveča obseg dela, mu priskočijo na pomoč drugi, katerih delo se lahko začasno odloži. Uveljavljanje takšnega načina pa ne poteka povsem gladko, kar je razumljivo. Težko se odvajamo navad, ki so od mladih nog rasle z nami.

Ko se je pred leti začel večati obseg dela, smo tarnali, da nas je premalo. Grobo smo bili zavrnjeni. Stisnili smo pesti in se bolj z zaupanjem vase kot pa apatično spopadli z novimi nalogami. Uspeli smo. Vemo, da smo v tem času delali pridno, pa naj nam to sodelavci priznajo ali ne. Toda nadlog še ni bilo konec. Uresničevanje zakona o združenem delu se v delovnih organizacijah odraža najprej v povečanem obsegu dela prav v računovodstvu. Pri tem seveda izvzemamo sodelavce, ki pripravljajo in skrbijo za izdelavo novih samoupravnih splošnih aktov. V preteklem ali letošnjem letu so izšli ali začeli veljati vsi osnovni zakoni, ki opredeljujejo delo v računovodstvu. To so zakoni o knjigovodstvu, amortizaciji osnovnih sredstev, sanaciji temeljnih organizacij, bankah in kreditnih

poslih, službi družbenega knjigovodstva in načinu ugotavljanja prihodka, dohodka in čistega dohodka. Ti zakoni in na njihovi osnovi izdani podzakonski akti v večji ali manjši meri določajo način dela v računovodstvu. Skupna značilnost vseh teh predpisov je, da v računovodski službi poudarijo funkcijo, ki smo jo doslej zanemarjali. Računovodstvo je treba voditi tako, da bodo imeli delavci - samoupravljalci čim več podatkov in analiz za odločanje in vsak trenutek celoten pregled nad stanjem in gibanjem družbenih sredstev, s katerimi delavci upravljajo. Zbiranje podatkov za potrebe službe družbenega knjigovodstva postaja tako drugotnega pomena. Zbiranje podatkov za potrebe samih računovodskih delavcev ali pa samo zaradi tega, da podatke imamo, postaja vedno bolj navada preteklosti.

Novi predpisi se v letošnjem letu uveljavljajo predvsem v spremenjenem načinu in novi kvaliteti pri sestavljanju periodičnih obračunov. Celotni obračun in skrajšana oblika v poročilih omogočata vsakemu delavcu, da se na vsake tri mesece seznani s stanjem v temeljni organizaciji in da oceni svojo delovno in poslovno uspešnost. Veliko dodatnega dela je zahtevala tudi sprememba kontnega plana.

Najzahtevnejše naloge v zvezi z uresničevanjem zakona o združenem delu pa so še v teku.

Bojimo se, da bo njihova dokončna izdelava resno ogrozila pravočasen in kvaliteten sklepni račun za temeljne organizacije in za delovno organizacijo. Po rokovniku bi namreč morali sedaj pregledovati med letom opravljena knjiženja in se pripravljati na letne inventure. Takoj po novem letu bi lahko potegnili črto in pričeli računati. Za uveljavitev načel splošnih aktov, ki bodo v bodoče določali naše dohodkovne odnose, moramo pred pričetkom knjiženja poslovnih dogodkov za leto 1978 deliti premoženje med temeljne organizacije in odpreti žiro račune za vsako temeljno organizacijo posebej.

Do konca poslovnega leta bi morali organizirati tudi posebno finančno službo, preko katere bodo delavci v temeljnih organizacijah zagotovili racionalno uporabo denarja ter uspešen in cenen sistem plačilnega prometa. Ugotovili smo, da te naloge ne bomo opravili pravočasno. To nam bo povzročilo dodatne težave, ker se bomo s to nalogo ukvarjali prav v času, ko bomo sestavljali zaključne račune. Do organizacije te službe tudi finančno poslovanje ne bo moglo nemoteno delati.

Zavedamo se svojih dolžnosti. Opravili bomo vse, kar se od nas zahteva in kar se da cenje. Trudimo se, da bi s svojim delom vplivali na rast dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela in si želimo, da bi bilo naše delo primerno cenjeno glede na vložene napore.

Delavci računovodske in komercialne službe želijo v novem letu vsem sodelavcem mnogo delovnih uspehov in čim več osebnih sreč ter zdravja. Vsem želimo, da bi vsak delovni dan prinesel nove delovne uspehe, s čimer bi si ustvarjali pogoje za lepše življenje.

Legat Jože

Kako izboljšati računalniško obdelavo podatkov

Gozdnogospodarske organizacije in tudi GG Bled, se intenzivno ukvarjajo z računalniško obdelavo podatkov od leta 1972. Danes imamo na tem področju že nekaj izkušenj, zato z nadaljnjim razvojem računalništva želimo doseči predvsem naslednja dva cilja:

- podatke beležiti na računalniške nosilce ob ugotavljanju in
- uporabnikom posredovati potrebne informacije pravočasno in na primeren način.

Za vhod podatkov v računalnik uporabljamo luknjano kartico. To je v naši, kakor tudi v drugih gozdarskih organizacijah, edini računalniški nosilec podatkov. Splošno pa je znano, da luknjano kartico vedno bolj nadomeščajo primernejši nosilci podatkov. Vzrok temu so naslednje pomanjkljivosti kartice:

- podatke je treba pisati v točno predpisani obliki na obrazec, nato pa jih še šifrirati,
- vse podatke je treba z luknjalnikom prenesti na luknjane kartice,
- zaradi velikosti zavzemajo veliko prostora in so nepriladne za ravnanje in
- čitanje v računalnik je počasno.

Pomanjkljivosti kartic vplivajo na čas, ki preteče od ugotovitve podatka do koristne informacije. Poleg tega je za pripravo podatkov potrebno veliko dela in stroškov. Ugotovljeno je, da so stroški priprave podatkov 55 %, stroški obdelave pa le 45 %. Luknjane kartice lahko gozdarji nadomestimo na več načinov:

- z avtomatsko premerko,
- z izpopolnjeno elektroniko na mehaniziranih skladiščih in
- s tastaturo z ekrani.

Te pripomočke ponekod v svetu s pridom uporabljajo.

Za ugotavljanje in beleženje podatkov, o izmeri gozdov, odkazi-

lu in poseku drevja in tudi za izmero gozdnih sortimentov bi luknjano kartico lahko nadomestili z avtomatsko premerko. Takoj ob ugotavljanju podatkov bi jih prenesli na računalniški nosilec (tračno kaseto). Tako bi bili podatki že pripravljeni za vhod v računalnik. S tem bi odpadla dela, kot so prepisovanje, šifriranje in morda vodenje pomožnih evidenc. Gozdar bi po končanem odkaziku oddal kaseto v obdelavo brez pisarniškega dela. Kasete bi poleg kartic nadomestila tudi vse obrazce.

Že danes elektronska naprava na mehaniziranem skladišču sama izmeri in izračuna vsebino kosa. Operater na vodilni mizi odtipka še ostale podatke, ki jih elektronika po programu uredi in izpiše na pisalni stroj. Treba je dodati samo še napravo, ki bo podatke pisala na računalniški nosilec podatkov. Za ves les, ki ga oddamo stalnim kupcem, bi imeli podatke za obdelavo že pripravljene.

Podatke, ki jih danes delavci v računovodstvu knjižijo na knjižne stroje ali na mini računalnike, bi prenašali na tastaturo z ekranom, ki bi bila povezana z računalniškim terminalom. Terminal bi bilo treba še dodatno opremiti, da bi tudi zbiral in urejal podatke.

S temi napravami bi zbirali veliko podatkov in le za preostali (manjši) del bi uporabljali luknjano kartico. Za pripravo podatkov bi porabili manj časa in sredstev, informacije pa bi bile uporabnikom prej na voljo.

Za izpisovanje informacij in računalniški izhod je mogoče uporabljati različne nosilce informacij. Poleg brezkončnega papirja bi za gozdarstvo lahko uporabljali še:

- mikrofilme,
- mikrofilmske kartice in
- ekrane.

Izbira izhodnega nosilca je odvisna od količine izhodnih informacij, od pogostosti obdelave, od značaja informacije (ali je trenutna ali je pomembna za daljše obdobje), od trajanja arhiviranja, od števila uporabnikov iste informacije in predvsem od namena informacije.

Za uporabo mikrofilma ali mikrofilmske kartice mora biti računalnik opremljen s posebno enoto, pri uporabniku pa mora biti nameščena čitalna naprava. Na eno mikrofilmsko kartico je mogoče izpisati toliko informacij kot na 50 listov brezkončnega papirja. Mikrofilm oziroma mikrofilmska kartica ima prednost pred izpisom na papir predvsem v naslednjih primerih:

- kadar je izhodnih informacij veliko in jih uporablja manjše število ljudi,
- kadar so izhodne informacije dolgotrajnega značaja (vsaj nekaj mesecev) in je
- potrebno informacije arhivirati.

Nekatere informacije morajo biti uporabnikom stalno na razpolago. Zato bi bilo treba obdelavo s takimi zahtevami pripraviti tako, da bi zagotovili stalno razpolaganje s podatki in takojšnjo obdelavo v informacije. Informacija bi bila prikazana na ekranu, pred tem pa bi bilo treba zahtevo odtipkati na tastaturi.

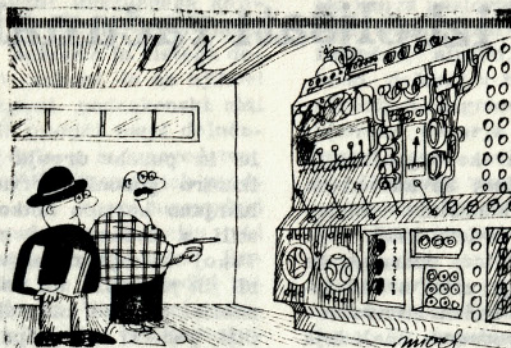
Na brezkončni papir bi pisali vse ostale informacije, ki niso primerne za izpis na mikrofilm ali mikrofilmsko kartico ali za prikazovanje na ekranu.

Z uporabo avtomatske premerke, dopolnitvami na mehaniziranem skladišču in z uporabo tastature bi veliko količino podatkov lahko beležili na računalniške nosilce podatkov v času ugotavljanja. S pisanjem izhodnih informacij na mikrofilm ali mikrofilmsko kartico in s prikazovanjem posameznih in-

formacij na ekran ter s smotno opredelitvijo izpisov na brezkončni papir bi uporabnikom posredovali potrebne informacije v pravem času in v primerni obliki.

Vse to so le nakazane rešitve za boljšo računalniško obdelavo podatkov, kar pa bo vsekakor potrebno še temeljito razmisliti, analizirati in proučevati.

(Opisane tehnične rešitve sem videl na razstavi računalniške opreme v Parizu).

- Tale računalnik nadomešča deset ljudi... Prav tako nič ne dela...

Skumavec Jože, dipl.ing.

POSLOVANJE SIS ZA GOZDARSTVO

V tem kratkem sestavku želim podati pregled poslovanja SIS za gozdarstvo našega gozdnogospodarskega območja. Skušal bom tudi kritično oceniti, ali je delo skupnosti pravilno in smiselno, ali z njim opravičimo zaupanje, ki nam ga je družba skupnosti poverila.

Interesna skupnost za gozdarstvo je bila ustanovljena leta 1975.

Po zakonu o gozdovih je skupnost ustanovljena zato, da čuva in razvija dejavnost posebnega družbenega pomena. Gre za ohranitev in gojitev gozdov, za usklajevanje interesov med gozdnim, lesnim in drugim gospodarstvom ter za usklajevanje teh gospodarskih interesov s splošnim družbenim interesom. Želimo ohraniti in gojiti gozdove in ohraniti biološko ravnotežje v njih.

Že sama ustanovitev skupnosti nam pove, kako široko in odgovorno je njeno delovno področje.

Ob ustanovitvi je bil izdelan delovni program z naslednjimi nalogami:

- soglasja h gozdnogospodarskim načrtom,

- potrjevanje letnih operativnih planov gozdnogospodarske organizacije na področju posebnega družbenega pomena gozdov,
- soglasja k oblikovanju in uporabi prispevkov za biološka vlaganja in tistega dela dohodka od gozdov v družbeni lastnini, ki izvira iz različnih naravnih in proizvodnih pogojev,
- proglasitev gozdov za varovalne,
- potrditev predloga, da bi o pustili odkazilo gozdnega drevja.
- izdajati mnenja k posegom v gozdove, ki so pomembni z vidika varstva okolja,
- usmerjati razvoj gozdarstva na območju, upoštevajoč splošne potrebe po lesu in razvoj drugih gospodarskih dejavnosti, pomen in vlogo gozdov pri oblikovanju kulturne krajine, pri ustvarjanju naravnega ravnovesja v prostoru in pomen gozdov za lovstvo, turizem, rekreacijo in podobno,
- sodelovati pri izdelavi prostorskih planov in družbenih planov občine za področje gozdarstva,
- obravnavati vsa ostala vprašanja, ki se nanašajo na de-

javnosti posebnega družbenega pomena na področju gospodarjenja z gozdovi.

Za opravljanje najnujnejših tekočih nalog je skupščina skupnosti pooblastila izvršilni odbor, da rešuje določene zadeve. O njih pa mora vedno predhodno poročati vsem delegacijam pred sejo skupščine.

Poleg gozdnogospodarskih in lovskih načrtov, operativnih letnih planov o gojenju gozdov, prispevkov za biološka vlaganja ter predlogov za razglasitev gozdov za varovalne, obravnava skupnost največ posege v gozdni prostor. Prav na tem področju pa so zadeve še dokaj neurejene. Često se zgodi, da upravni organ, ki vodi akt za izdajo dokumentacije za gradnjo nekega objekta, šele na koncu, tik pred izdajo lokacijskega dovoljenja ali celo med gradnjo ugotovi, da je potrebno še mnenje naše skupnosti. Tedaj moramo izdati mnenje čisto zaradi formalnosti samo da bodo lahko v najkrajšem času izdali gradbeno dovoljenje. Gradbinci že čakajo, da prično z izkopi za novi, "težko pričakovani" objekt. "Samo vaše mnenje še čakamo". Često pozivajo investi-

torji tako iz družbenega kot iz zasebnega sektorja. Nihče pa se ne vpraša, ali imamo gozdarji možnost in dosti časa za trezen preudarek, kakšno mnenje naj bi izdali.

Taki primeri se dogajajo vsak dan. To je tudi razumljivo. Do nedavnega, ko je bil izdan sedanjí zakon o gozdovih, skoro nihče ni imel za potrebno, da bi pri posegih v gozdni prostor sploh pogovorili z gozdarji, ali je to pametno ali ne oz. da bi pretehtali, kaj je več vredno, ali novozgrajeni objekt ali pa uničen gozd. Verjetno se nihče razen gozdarjev ne zaveda dejstva, da lahko gozdni sestoj posekamo v enem dnevu, nov gozdni sestoj pa bo zrastel šele čez 100 let.

Pri posegu v gozdni prostor se srečujemo največ z objekti - daljnovodi, avto cestami, stavbami, vikend hišicami, plinovodi in podobno. Prošnje rešujemo za vsak objekt posebej. Skupnost mora reševati prošnje nešteti posameznikov - zasebnikov, ki bi radi v gozdu ali ob njem zgradili počitniško hišico. Prav na tem področju je še dosti neurejenega. Posamezniki žele postavljati hišice prav tam, kjer se jim zdi najlepše. Toda "kolikor ljudi, toliko čudi". Tako stanje lahko kaj kmalu pripelje tako daleč, da bo naša pokrajina več ali manj enakomerno posejana s počitniškimi hišicami. Vsak pameten človek ve, kam vodi taka anarhičnost. Naša skupnost se mora žal ukvarjati 80 % časa svojega dela prav s takimi primeri, namesto da bi reševala bolj važne stvari, za katere je v prvi vrsti poklicana, npr. z razvojem gozdarstva na našem območju. Toda o tem je bilo še zelo malo govora na sejah skupnosti.

Glede posega v gozdove zaradi počitniških hišic in tudi drugih objektov je skupnost že mnogo sodelovala z družbeno političnimi organizacijami obeh občin. Pri tem smo enotno ugotovili, da moramo izdelati boljše prostorske programe in da morajo gozdarji že od samega začetka sodelovati pri posegih v gozdni prostor, ne pa šele "post fe-

stum". Za tak način dela smo že pridobili zlasti investitorje na področju družbene dejavnosti - plinovo, elektrovi, avtocesta. To lahko štejemo kot majhen uspeh pri našem triletnem delovanju.

Skušal sem prikazati, s kakšnimi drobnimi zadevami se ukvarjajo organi skupnosti, namesto da bi reševali zadeve, ki so tako pomembne za razvoj gozdarstva na našem območju. Naj navedem samo nekatere, o katerih je bilo še zelo malo ali nič govora pri delu naše skupnosti:

- odnosi med gozdnim in lesnim gospodarjenjem, zlasti glede čim boljšega vrednotenja lesa,
- rekreacijske funkcije gozda in njihovo smiselno koriščenje,
- onesnaževanje zraka in njegov vpliv na gozdove,
- poraščanje opuščanih kmetijskih površin z gozdnim drevjem in njegov vpliv na videz našega prostora;
- stalež divjadi na biološko ravnotežje v gozdovih,
- naši gozdovi kot rezervari pitne vode in nevarnost za onesnaževanja vode,
- kam z odpadki - smetmi? itd., itd.

Vsekakor zahteva reševanje teh vprašanj tudi ureditev strokovno kadrovske problematike. Po zakonu opravlja gozdno gospodarska organizacija celotno strokovno - administrativno delo za skupnost. Sedanji kadri verjetno poleg svojega dela v rednem času ne bodo mogli reševati tudi takih širših strokovnih problemov. Vsekakor pa bo o tem treba temeljito razmisliti.

Lahko kritično in samokritično ugotovimo, da se skupnost ukvarja z dokaj malo strokovnimi in administrativnimi problemi. Vsekakor pa se zadeve premikajo na bolje. Za uspeh si lahko štejemo, da je gozdarjevo mnenje pri posegih v gozdni prostor, vedno bolj upoštevano, čeprav to žal ne velja za vse primere.

v skladu s...
v skladu s...
v skladu s...
Remec Franc, dipl. ing.

Preseki včeraj in jutri

Delavec lahko odloča, če je obveščen redno, pravočasno, realno in popolno. Zavedamo se, da nam še precej manjka, da bomo zadostili tem pogojem. Dosedanje obveščanje ima še to napako, da so najpomembnejša sporočila oblikovana v stilu uradniških informacij in nerazumljiva osnovnemu proizvajalcu. Razlaga zapletenih pojavov (ekstra dohodki, akumulacije, rente, faktorji itd.) je večini razumljiva le, če so opisani v jeziku, ki ga večina uporablja.

Prelistal sem prve štiri letošnje številke Presekov in prispevke razporedil v

samoupravno obveščanje v OZD	18 %
strokovno obveščanje	16 %
informacije izven OZD	42 %
novice, šport, ostalo	24 %

Ob taki vsebini prav gotovo ne moremo imeti jasne slike o gibanju dohodka v TOZD in o vzrokih za tako gibanje. Manjka nam vsebina, ki jo razumemo pod pojmom bodočnost podjetja. Poznati bi morali potrebe krajevnih skupnosti, v katerih živimo. Izredno važno je tudi področje varnosti pri delu in delovne discipline. Nerazumljivo pa je, da iz TOZD ni samoupravnih obvestil, kot da PRESEKI niso namenjeni osnovnemu proizvajalcu.

Urednik

Razpis

Uredništvo razpisuje natečaj za sliko ali fotografijo na naslovni strani "Presekov". Pravico do natečaja imajo avtorji - člani kolektiva za neobjavljena dela. O izboru posnetka odloča komisija, ki jo določi uredniški odbor za vsako številko posebej. Izbrana fotografija bo nagrajena s trikratnim honorarjem.

Upamo, da ste že opazili izboljšano tehniko slikovnega tiska v zadnji številki.

Pod enakimi pogoji razpisujemo nagrado tudi za izvirno šalo ali anekdoto.

Uredništvo

DELEGATSKO POROČILO

V Savi Bohinjki smo v preteklih letih načrpali veliko gramoza, zaradi česar je reka spremenila tek. Dokler je bil med vasjo Polje in Kamnje jez, je tekla Sava sorazmerno enako razlita po celi strugi. Ko pa se je jez zaradi dotrajanosti podrl, se je po raznih poplavih nagrmadil gramož od jez naprej, tako da je ostalo Savi le ozko korito za tek ob levi strani nasipa. S tem se ji je povečal ovinek, ki se potem ostro obrne na desno stran obrežja vasi Kamnje in teče vsa voda po ozkem poglobljenem koritu, ostali del struge pa je prazen. Močno se zaganja v obrežje vasi in ob vsaki poplavi odtrga nekaj zemlje.

Glavni vzrok za drugi oster ovinek in tek Save ob obrežju vasi so vrbe, ki jih je nanese Sava ob poplavih in rastejo na sredi suhe struge, s čemer ovirajo Savi tek.

Za spremembo teka Save na tem področju smo prosili Območno vodno skupnost Kranj spomladi letos, vendar so bila sredstva za leto 1977 že razporejena. Zato smo ob sprejemanju plana del za leto 1978 ponovno prosili za ureditev. Tokrat končno uspešno.

Pretnar Rozka

Novosti o delitvi OD

Posvetovanje o delitvi osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela oktobra in novembra je tolmačilo zakonske novosti. Nekaj vodilnih misli:

- Osebnih dohodek delavca naj bo odvisen od delovnega prispevka k ustvarjenemu dohodku.
- Osebnih delovni prispevek je v konkretnem živem delu, v gospodarstvu s svojim in družbenim delom ter v inovacijah ali racionalizacijah (iznajdbah in izboljšavah).
- Ugotavljanje delovnega prispevka ne more biti samo v "plačilu po kosu", ampak v prispevku delavca v količini, kakovosti, gospodarnosti in zahtevnosti dela. Upoštevajo naj se prihranki na materialu, energiji in delovni pogoji.
- Vsi delavci s skupnim ciljem združujejo svoje delovne prispevke. Vrednosti prispevkov izračunajo, ko je delo (izdelki) prodano na tržišču.
- Ne vrednotijo (obračunavajo) se delovna mesta, temveč delovne naloge po delovnem prispevku.
- Katalog delovnih nalog je osnovni akt delitve osebnih dohodkov.
- Najdaljši termin za oceno dela posameznika je 1 mesec, najdaljši termin za ugotavljanje dohodka TOZD pa 3 meseci.
- Meri naj se samo rezultat dela, ne pa prizadevnost.
- Delovni cilji morajo biti merljivi in razumljivi.
- Delavec naj zadošča svoje potrebe s koristnim delom. Nagrajevanje mora biti stimulativno in v sorazmerju z vloženim delom.
- Današnja stimulacija usmerja delavca k rezultatom po količini. Jutrišnja stimulacija mora usmerjati delavca h kakovosti in prihrankom.
- Urediti je treba nove osnove za minulo delo. Dodatek na leta zaposlitve ne velja več kot dodatek na minulo delo.
- Pravice iz minulega dela bodo zagotovljene delavcem, če se bodo odločali za naložbe v razširitev proizvodne dejavnosti. Tudi iznajdbe in izboljš-

šave v delovnih postopkih pomagajo posameznikom do večje pravice po minulem delu. Minulo delo se bo odražalo predvsem v pokojninski osnovi.

- Izdelati je treba pravilnik za plačilo proizvodnih izboljšav in iznajdb.
- Pogoj za uspešno delitev osebnih dohodkov je organizacijska usklajenost delovnih procesov med posameznimi delavci in TOZD.
- V delovnem procesu ni nihče nadrejen ali podrejen. Vsak ima svojo vlogo.
- Delovni program sprejema TOZD. Biti mora tak, da bodo delavci najbolje izkoristili svoje delo.
- Delo se deli na kreativno (razvijanje novih postopkov) in repetitivno (ponavljanje znanih postopkov).
- V temeljih plana je potrebno določiti ustrezne odnose med ustvarjenim dohodkom in sredstvi za osebne dohodke v TOZD.

V.I.

Za boljši izkoristek v lesni predelavi

Gorenjski gozdarji in lesarji smo si v temeljih plana in v samoupravnem sporazumu o združevanju v sestavljeno organizacijo združenega dela zastavili nalogo, da bomo kar najbolj poskrbeli za potrebna sredstva za čim boljše vrednotenje naše lesne surovine.

Na Gorenjskem imamo danes dvanajst žagarskih obratov, ki po sprejetih temeljih plana za obdobje 1976 - 1980 žagajo hlodovino in pripravljajo žagan les za planirano predelavo.

Razdrobljenost žagarske proizvodnje bo postala še bolj pereč problem takrat, ko bodo gozdna gospodarstva na posamezne žage začela dobavljati drobnejšo oblovino na primer 16 cm premera.

Za predelavo take hlodovine danes po svetu že uporabljajo posebne priprave, ki zagotavljajo najboljšo izkoriščenost. Razžaganje oblovine drobnih premetrov na velikih in težkih polnojarmenikih, kot je to primer na teh dvanajstih žagah, ni gospo-

darno in ne ustreza nalogi, da moramo najboljše vrednotiti lesno surovino. Torej je to zaenkrat le še cilj poslovanja.

O poteh k boljšemu izkoriščanju lesne surovine so razpravljali predstavniki nekaterih temeljnih organizacij.

Nosilec razvoja primarne predelave v razvojnem biroju LIP Bled je prikazal, kako lahko v primerjavi s sedanjim načinom izkoriščanja lesne surovine povečamo izkoristek tudi do pet odstotkov.

Že samo za Gorenjsko pomeni to 8.000 kubičnih metrov hlodovine (smreke, jelke) prihranka na leto in poleg tega še pridobitev na kvaliteti. Tak način pridobivanja žaganih elementov za predelavo že "osvaja" TOZD Tomaž Gođec v Bohinjski Bistrici. Z domačo investicijsko opremo bodo še dopolnili tehnološki del.

Tovarna stavbnega pohištva in montažnih hiš Jelovica že dve leti uporablja spajalno progo za lesene elemente v proizvodnji oken. Tudi ta TOZD prihrani že 17 odstotkov lesa in ima pri tem še boljšo kvaliteto izdelka.

V tovarni pohištva Alples grade nov obrat prav za predelavo lesa, predvsem listavcev, ki bo prav tako zagotovil izdatno boljše vrednotenje domače surovine.

Borbo za največjo količinsko storilnost bo treba zamenjati z najboljšim vrednotenjem surovine in skrbjo za kvaliteto dela in izdelka. Že v gozdu se kuje usoda sekača in lesarja. Poškodbe gozdnega sortimenta se preko deske prenesejo prav do končnega izdelka. Sekira, cepin in kline so v nepravilnih rokah lahko veliki škodljivci, ki razvrednotijo lesno surovino.

Končni izkoristki lesa so še vedno zelo slabi, saj v določenih izdelkih izkoriščamo le 18 - 33 odstotkov bruto količine uporabljenega žaganega lesa.

V.F.

Prizadevnost Medjove in razumevanje delavcev daje zgledno urejene spalnice v naselju - foto GG

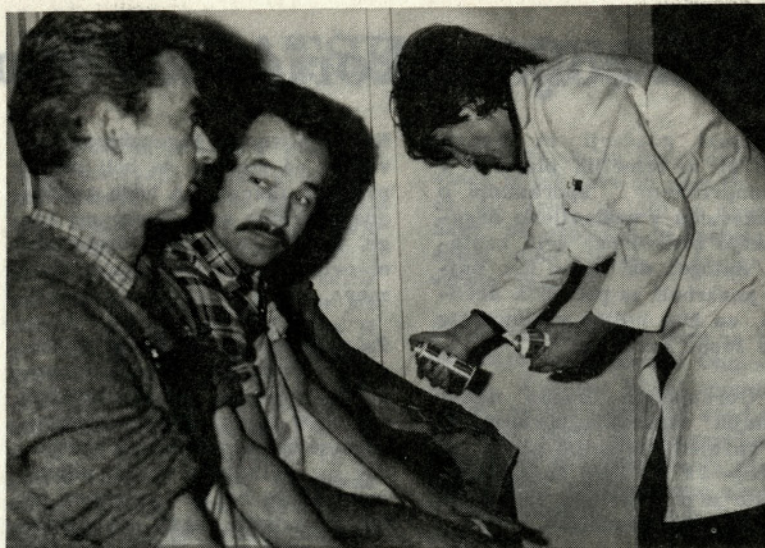
Z razprave o ciljih

V decembru je DIT gozdarstva Bled organiziralo posvetovanje za svoje člane o ciljih OZD, planiranju in delitvi osebnih dohodkov. V uvodu je predsednik društva tov. Košir Janez razložil pomen ciljnega vodenja in planiranja v organizaciji združenega dela ter stimulativnega nagrajevanja delavcev.

Poudaril je pomen informiranja delavcev v združenem delu. O organiziranju informacijskega sistema, zlasti o pretoku in oblikovanju delovnih informacij, je spregovoril tovariš Jože Skumavec. Kot vodja službe AOP je dobro seznanjen s problemi, ki se pojavljajo pogosto prav zato, ker opuščamo nekatere pomembne naloge, na primer gozdno - gojitveno načrtovanje. Omenil je, da je delo potrebno spremljati, uvesti delovni nalog ali delovni list tam, kjer to še ni vpeljavano. Delitev dela ni najboljše urejena. Pri sestavljanju kataloga del je zlasti potrebno analizirati delitev dela. Zastavil je tudi vprašanje o sečnji in spravi lesa v zasebnih gozdovih v naslednjih letih, ko je predvideno 27 % povečanje. Kmetje že sedaj ne morejo sami posekati in spraviti vsega lesa. Razmišljati moramo o bolj organizirani proizvodnji v zasebnih gozdovih.

V razpravi so se razkrili raznovrstni problemi in rešitve, ki so povezani z novo organizacijo temeljnega obrata za kooperacijo, o nalogah delavcev v delovni skupnosti skupnih služb in o novostih, ki so v osnutkih samoupravnih sporazumov sedaj v razpravi in predstavljajo začetek korenitih sprememb v odnosih v združenem delu. Zaradi obsežne problematike se je sestanek zavlekel. Slišati je bilo željo, naj bi v okviru društva večkrat razpravljali o takih in podobnih vprašanjih ter tako prispevali k uspešnemu reševanju vprašanj.

Lakota Franc

Poskus s kristalno metodo za zgodnje odkrivanje vibracijskih bolezni, pri motoristih v Bohinju - foto GG

Vzdržujmo obutev pravilno

O obutvi je bilo izrečenih že dosti besed. Največ pozornosti smo posvetili obliki čevljev, kjer imajo glavno besedo modni kreatorji. Včasih se celo oglasijo ortopedi, ki nas opozarjajo na posledice modnih pretiravanj. Na zdravje nog se navadno spomnimo šele takrat, ko je že prepozno.

Za delavce v gozdarstvu je dobra obutev velikega pomena pri opravljanju njihovih delovnih nalog. Hoja po valovitem terenu v dežju, snegu in mrazu zahteva predvsem kvalitetno obutev. Težav pri nabavi ne manjka. Programe proizvajalcev in želje uporabnikov je treba stalno usklajevati. Največ težav imamo s kvaliteto materiala predvsem usnja. Dandanes je strojenje usnja drugačno in bistveno krajše kot "v starih časih". Krajši čas je v glavnem prirejen potrebam mode. V gozdarstvu je vpliv mode tretjerazrednega pomena. Najpomembnejše je, da npr.: čevlji in usnjeni škornji zdržijo čim dlje v vlagi in snegu. Osemurni delavnik je spodnja meja, ko naj čevljev varuje delavca pred vlago.

Vse kaže, da obdelovalci usnja in trgovina nimajo dovolj mož-

nosti pri izbiri dobrega materiala. Pregledi po terenu so pokazali, da nekateri delavci ne skrbijo dobro za svojo obutev. Drugi so pri skrbi zanjo že pravi mojstri. Menimo, da bi bilo krivično pripisovati neustrezno skrb samo malomarnosti posameznikov, temveč bolj slabi poučenosti. Najprej smo se z izdelovalci obutve domenili, da usnje prvič namažejo v delavnici. Za nadaljnjo skrb pa so nam usnjarji sami dali nasvete. Njihove odgovore lahko strnemo v naslednje navodilo:

- umazano obutev najprej očistimo,
- priporočajo uporabo t.i. Degras masti, katero proizvaja Teol Ljubljana,
- nove čevlje mažemo nekaj dni zapored, dokler usnje vpija maščobo,
- po nekajdnevem mirovanju osušeno mast (na površini) zgladimo s suho krpo. Priporočajo temperaturo okolja do 30°C,
- celotno impregnacijo zaključimo tako, da čevlje premažemo s pasto ustrezne barve,
- postopek obnavljamo takrat, ko osušeno usnje otrdi,
- po vsaki uporabi obutve počasi sušimo pri temperaturi 40°C.

- kadar predvidevamo uporabo v mokrem snegu, čevljev ne osušimo do konca, pač pa jih že prej namažemo z mastjo,
- za uporabo čevljev v suhem snegu moramo usnje povsem osušiti in premazati z loščilom ustrezne barve,
- intenzivno sušenje pri višjih temperaturah je prepovedano, ker usnje zapečemo ali celo zažgemo,
- pri delu z mastjo se izogibajmo gumiranih delov, ker mast slabo vpliva na lepilo.

H. Z.

BODIMO PREVIDNI

Hrana je važen element človekovega okolja. Z njo pridejo v človekov organizem različne škodljive snovi bakteriološkega, kemičnega in radiološkega izvora. Hrana se lahko okuži med proizvodnjo, predelavo, prometom in pripravo.

Za naše potrebe v podjetju je najbolj zanimiv prevoz in priprava hrane. Vsaj enkrat letno organiziramo sanitarno kontrolo objektov in predmetov, ki so vključeni v pripravo hrane. Delavci, ki skrbijo za prevoz in pripravo hrane, hodijo dvakrat letno na zdravniško kontrolo. Čeprav smo močno posodobili obrate družbene prehrane, smo z dostavo živil ostali na isti ravni. Prevažamo jo z vsemi mogočimi vozili, ki niso vedno

tehnično neoporečna. Zaradi priročnosti ali bolje smotrnosti voženj se ob pomanjkljivi embalaži živil vozijo neredko še ljudje, umazano orodje, celo gorivo in makivo. Kdo bi se vedno spotikal ob tako ravnanje, saj so delavci zadovoljni?

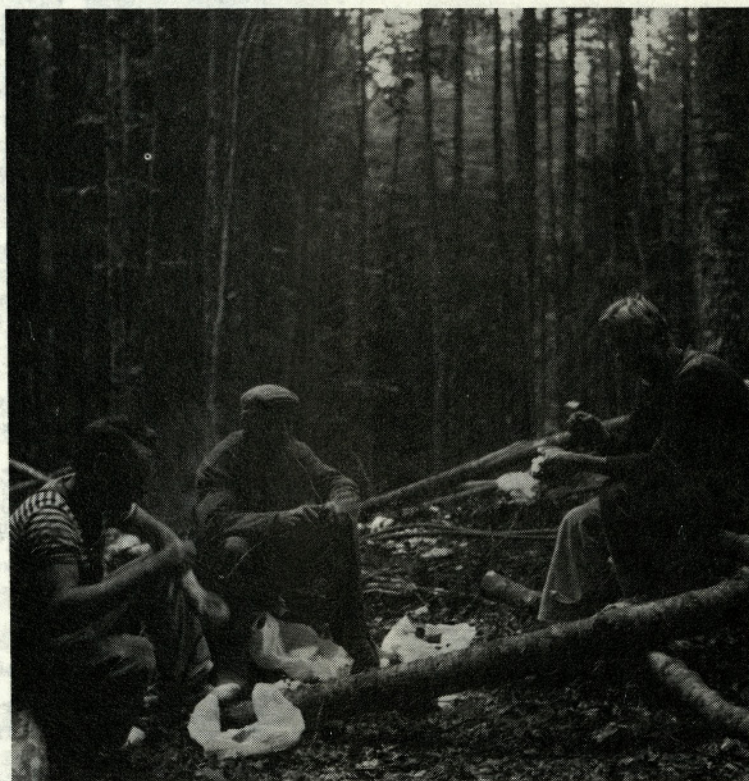
Vseh motenj v prebavi in slabega počutja zaradi okužb hrane niti ne registriramo ali bolje ne jemljemo resno. Uradne statistike torej ne zajamejo vseh obolenj, pa vseeno kažejo porast črevesnih obolenj in raznih zastrupitev. Ne želimo razglablјati o vzrokih in kritizirati posameznih primerov. Opozoriti pa želimo delavce na nekatere bolezni, ki se prenašajo z živili. Občasne kontrole in kazni niso zadostno zagotovilo, da bo s hrano vse v redu. Ljudje morajo več vedeti o tem, kakšno ravnanje z živili je škodljivo in od kod često izvirajo nekatere bolezni. Tega prispevka ne pišemo zato, ker bi bilo pri nas slabo stanje. Nasprotno. Tudi osamljenih primerov si ne smemo več dovoliti.

Bolezni, ki se prenašajo z živili, so zelo številne. Med prenašalce sodita tudi orodje in oprema, ki se uporabljata pri prevozu in pripravi hrane, dalje živali, zrak, voda, mrčes, glodalci, itd.

Povzročitelje angine, škrlatinke, šena in nekatera vnetja srednjega ušesa se prenašajo s kašljanjem in kihanjem ter okuženimi rokami. Med živili so najbolj primerna za prenašanje teh bolezni surovo mleko, šunka, razne majoneze, ipd.

Na koži vimena krav se lahko skrivajo klice davice. Zato je zanesljiveje uživati pasterezirano mleko in si redno umivati roke.

Bacilarna griža je najpogostejše razširjena pri slabi higieni in sanitarnih pogojih. Te vrste bacili se masovno izločajo v blatu bolnikov. Prenašajo se z umazanimi rokami, muhami, vo-

Vrtalci vrtin med odmorom (Jelovica)

do in okuženimi živili. Poletje je za razvoj teh bolezni najpri-mernejše.

Kolera se širi z blatom bolnika ali preboleznika še več mesecev po ozdravitvi. Najhitreje se širi z vodo. Na okužen zelenjavi prežive klice v hladilniku tudi 14 dni. Največ okužb je s školjkami, ki so živele v okuženi vodi.

Z živili se med drugim prenaša tudi virus otroške paralize in to največ z mlekom in mlečnimi izdelki. Znana je virusna infekcija - zlatenica. Virus se že dva do tri tedne pred pojavom bolezni izloča z blatom bolnika. Prenašamo jo z dotikom bolnika, z vodo, živili in muhami.

Klopni meningitis (vnetje možganske opne) dobimo tudi z uživanjem mleka okuženih živali in ne samo z direktnim ugrizom

klopa, kot si navadno predstavljamo.

Zastrupitve s hrano, ki je okužena s salmonelami, so najbolj pogoste zastrupitve z živili. Njihovo število stalno narašča.

Trakuljavost je posledica premalo kuhane, pečene ali sušene govedine, svinjine ali okuženega ribjega mesa.

Mislimo, da iz tega skopega pregleda bolezni (ne vseh) ni težko povzeti ugotovitve, da kupujemo le sveža in dobro embalirana živila. Prevažajmo jih v čistih in dobro zatesnjenih vozilih. Živil pa se smejo dotikati samo zdravi delavci z umitimi rokami. Končno pa bomo še mi nagradili vse, ki skrbijo za hrano, tako, da bomo sedli k mizi z umitimi rokami.

H. Z.

Gamsje garje

Urednik "Presekov" mi je sicer "naročil", naj napišem nekaj o škodi zaradi jelenjadi in o ukrepih za preprečevanje škode. Vendar menim, da nas ta trenutek vznemirja predvsem katastrofalen pojav gamsjih garj v Karavankah. O jelenjadi torej kdaj drugič, za informacijo pa samo tole.

V okviru zveze lovskih družin Gorenjske (GG Bled in GG Kranj) smo se dogovorili, da bomo za jelenjad kot najvplivnejšo makro živalsko komponento gospodarskih gozdov skrbeli z odstrelo v gospodarsko sprejemljivem staležu brez dopolnilnih gozdno-zaščitnih ukrepov na območju cele zveze. Izjema je ožji severovzhodni del zveze (s središčem na Jezerskem). Tu smo skupaj z Avstrijci izločili posebno gojitveno območje jelenjadi, kjer gospodarimo po posebnem meddržavnem dogovoru v smislu jelenje populacije. Izpolnjujemo tudi vse dopolnilne ukrepe, ki spremljajo tako gošpodarjenje, zlasti (drago) krmljenje in (drago) prezimovanje jelenjadi v oborah. Če torej zožimo problem jelenjadi na blejsko območje, v načelu ni razlogov za gozdnogospodarski preplah. Razumem pa urednika, saj so ravno v "njegovih" revirjih na Jelovici tamkajšnji lovci premalo uspešni v smislu dogovorjenih smernic za gojitev jelenjadi na Gorenjskem. Škoda zaradi te divjadi se pojavlja iz leta v leto in je celo večja. Zato je prav, da o tej problematiki o priliki spregovorimo tudi v našem glasilu.

Danes pa si pobliže ogledjmo nesrečo, ki so jo garje povzročile v naših gamsjih loviščih.

Marsikateri gozdar bo morda dejal, da se nas gams ne tiče v taki meri, ker živi pretežno na gornji gozdni meji ali še višje, in tako malo ali pa nič ne vpliva na donosnost gozdov. To je v primerjavi z jelenjadjo in srnjadjo do neke mere res. Je pa tudi in predvsem res, da smo po svoji stanovski pripadnosti

Sodobna kuhinja in vestna kuharica v gozdarskem delavskem naselju Bohinjska Bistrica - foto GG

družbeno odgovorni za ohranitev in zdrav razvoj vseh rastlinskih in živalskih vrst v ekosistemu celotnega gozdnogospodarskega območja. Če so garje v kranjskogorskem lovišču pohrale čez 350 gamsov in je danes lovišče praktično prazno, bi moral biti to alarm tudi za nas, predvsem za našo samoupravno interesno skupnost za gozdarsko območje.

Gamsje garje so izbruhnile leta 1973 na Petelinjeku blizu tromeje z Avstrijo in Italijo. Lovska zveza Slovenije je ustanovila štab za zatiranje garij, ki je takoj ukrepal. Odredil je totalni odstrel gamsov v žariščnem predelu do ceste Podkoren - Korensko sedlo in močno redčenje tropov vzhodno od te ceste do Blekove in naprej ob avstrijski meji. Podobno ukrepanje je bilo dogovorjeno z Avstrijo. Leta 1974 o garjah ni bilo sledu, prav tako ne leta 1975. Pozimi 1975/1976 pa se je nepričakovano pojavilo novo žarišče v dolini Belce. Lovišče je bilo ves čas stalno pod nadzorstvom. Zato utemeljeno domnevamo, da se je bolezen potuhnjeno širila po avstrijski strani in pozimi 1975/1976, torej z zimskim prehodom gamsov na prisojne lege, udarila na našo stran v Belco in pobrala okrog 30 gamsov. Kljub hitremu in radikalnemu odstrelu bolezen ni bila zatrta. Okužba se je obrnila nazaj proti zahodu in bliskovito zajela osrčje oziroma celotno lovišče in ga opustošila. Od 1.4.1976 do 30.10.1977 je v tem predelu poginilo za garjami 241 gamsov, 69 pa jih je bilo odstreljenih. Z enim krakom je bolezen prekoračila Belco, preplavila LD Dovje in načela LD Jesenice, tako da je danes že na meji lovske družine Stol. Zastrašujoče je, da so se prvi garjavi gamsi pojavili prve dni novembra letos tudi že na desnem bregu Save v gojitvenem lovišču Triglav v revirju Martuljek.

Trenutno je kranjskogorsko lovišče praktično prazno (imajo le še okrog 20 gamsov), v LD Dovje so garje po vsem lovišču, pri LD Jesenice pa so do danes ugotovili le nekaj garjavih gamsov, v ostalih loviščih vzdolž Karavank pa do 7. decembra 1977 garij niso ugotovili.

Predstavljamo vam...

Predstavljamo vam slovensko izdajo Komunista, ki izhaja v 80.000 izvodih. Poleg tega pa vam predstavljamo tudi njegovo založniško dejavnost, ki izda na leto kakih 30 knjig in brošur. Glasilo Zveze komunistov Slovenije in Zveze komunistov Jugoslavije prinaša v vsaki številki sestavke o najbolj aktualnih problemih razvoja in aktivnosti naše samoupravne družbe in njenih subjektivnih sil ter o aktualnih mednarodnih dogajanjih in gibanjih tako v posameznih delih sveta kakor tudi v mednarodnem delavskem gibanju. V njem so nadalje sestavki iz vseh krajev Slovenije in Jugoslavije. Časnik piše tudi o aktualnih teoretičnih problemih, posebno v teoretični prilogi, ki jo pripravlja marksistični center pri CK ZKS.

Kakor je znano, sproži časnik vsako leto akcijo "teden komunista". Doslej je zelo uspešno organiziral dva, prav zdaj pa se je začel tretji "teden komunista", namenjen "človeku, znanju in produktivnosti" ter "družbi in knjigi".

Založba Komunist je izdala doslej naslednje knjige, ki bodo prišle prav vsakemu našemu delovnemu človeku in občanu, posebno pa tistim, ki so odgovorni za sedanj in prihodnji družbeni razvoj.

1. Zgodovina revolucije XX. stoletja-II., III., IV. knjiga	125,00
2. O minulem delu	8,00
3. Minulo delo	10,00
4. Pomen ustavnih pravic iz minulega dela in dohodkovni odnosi	20,00
5. Prešernova zdravljica	35,00
6. VII. kongres ZKS	150,00
7. Po meri našega človeka	65,00
8. Kako vzgajati za socializem kljub idejnim razlikam	30,00
9. Statut ZKJ in ZKS	5,00
10. Program ZKJ	25,00
11. Spomeniki revolucije in NOB - I. knjižica	6,00
12. Kultura in SLO	90,00
13. Enotni trg	25,00
14. Zasedanje ustavodajne skupščine	500,00
15. Tito pred nalogami zgodovine	100,00
16. Idejnopolične osnove novega sistema planiranja	7,00
17. V areni življenja	200,00
18. Dialektika	130,00
19. Kumrovec - Trebče	25,00
20. Na poti od vizije do stvarnosti	45,00
21. Vprašanja obrambe in varnosti neuvrščenih držav	15,00
22. Marksizem in vojaštvo	35,00
23. ZKJ in socialistično samoupravljanje	140,00
24. Misel in akcija ZK	130,00
25. Idejno delo in politična praksa	50,00
26. ZBIRKA TEMELJI MARKSIZMA (8 knjig)	289,00
I. Komunistični manifest	24,00
IV. Osemnajsti Brumaire	10,00
VI. Mezda, cena in profit	15,00
VII. Socializem in osvoboditev žensk	55,00
VIII. Marksist. pojmov. polit. partije delavskega razreda	50,00
IX. Kritika gothskega in ehrfurtskega programa	30,00
X. Izkušnje in nauki pariške komune	45,00
XII. Nova ekonomska politika	60,00
27. III. zasedanje AVNOJ-a	200,00
28. Velikani kapitala	50,00
29. Delavci in kultura	20,00
30. Smeri razvoja političnega sistema soc. samoupravljanja	17,00
31. Dokumenti o kulturi	15,00

32. Konf. komunist. in delavskih partij Evrope	50,00
33. Sodobni svet in mi	180,00
34. Moralnopolitična in druga vprašanja kadrovske politike v vis. šol.	18,00
35. Posamezne značke (Človek, delo, kultura)	10,00
36. Kompleti značk (Človek, delo, kultura)	50,00
37. Spričevala	2,00
38. Colombo	50,00
39. Vloga in delo komunistov v krajevni skupnosti	35,00
40. Temelji delegatskega sistema	35,00
41. Uresničevanje ustavne zasnove združenega dela	200,00
42. Razglednice ob 40-letnici KPS	2,00

Letos bo založba Komunist sestavila tak program za naslednje leto, v katerem bodo imela glavno mesto Titova zbrana dela. Na to akcijo založbe Komunist ne smemo pozabiti.

Te dni so direktor naše delovne organizacije in direktorji tozdov, kakor tudi predsedniki sindikalnih in mladinskih organizacij dobili pismo glavnega in odgovornega urednika slovenske izdaje Komunist, ki se nanaša na razširjanje časnika med delovne ljudi in občane. Pomagajmo jim, da bo ta akcija uspela.

Prav tako smo pooblaščen, da tudi naše glasilo vključimo v to akcijo kakor tudi v vse druge akcije glasila ZKS in ZKJ. Zato pozivamo naše delovne ljudi, da izpolnijo priložene naročilnice in jih pošljejo našemu uredništvu.

Cena tednika Komunist je trenutno 2,00 dinarja za izvod ali 100,00 dinarjev na leto. Od 1. januarja 1978 bo časnik po sklepu vseh izdajateljskih svetov vseh izdaj Komunist veljal 3,00 dinarje za izvod oziroma 150,00 dinarjev na leto.

Naročnike časnika ter knjig in brošur, ki bodo izpolnili naročilnice, čaka presenečenje, ki ga pripravljata uredništvo Komunist in njegova založba. Pohitite.

Naročilnica za slovensko izdajo Komunist

Nepreklicno se naročam na slovensko izdajo Komunist, ki mi ga z dnem začnete pošiljati na naslov:

Račun bom poravnal v enem ali dveh delih (neustrezno prečrtaj).

V, dne

Lastnoročni podpis:

Odločno se vprašamo, kako gar-
je zaježiti oziroma zatreti.
Štab, ki vodi celotno zatiralno
akcijo, ima pri tem težavno na-
logo. V LD Kranjska gora se
je predvsem izkazalo, kako ne-
močni smo, če se bolezen po-
javi v epidemičnem obsegu, po
drugi strani pa se je moral štab
boriti še z neenotnimi stališči
glede uspešnosti predvidenih za-
tiralnih ukrepov. Celo znane
slovenske osebnosti so javno
namignile, da je radikalni od-
strel gamsov morija in da bi
bilo morda bolje gamse cepiti
proti boleznim ali pa pustiti na-
ravi, da bolezen sama po sebi
pomine.

To je povzročilo zmedo in ak-
cijo zavlačevalo, čeprav je
vsem jasno, da bi prišlo cep-
ljenje gamsov v poštevek kvečje-
mu v živalskem vrtu in da nam
čakanje na naravno minevanje
bolezni lahko povzroči katastro-
fo. Zato štab še nadalje vztraja
na stališču, da je edini možen
ukrep proti garjam - pravočas-
no (preventivno) redčenje tropov
z radikalnim odstrelom. Pri
tem naj se ščiti le srednji sta-
rostni razred gamsov, ki je na
višku telesnih moči in ima tako
največ možnosti, da preživi.
Izkušnje nas uče, da je treba
ukrepati na široki fronti, saj
nam je ravno v Kranjski gori
bolezen za hrbtno udarila v na-
videz varno zaledje in ga opu-
stošila.

Zato je štab v sodelovanju z
lovci prizadetih lovišč zastavil
akcijo na širokem področju vse
do ljubeljske ceste v Tržiču in
ga opredelil kot ogroženo ob-
močje. Poleg močnega redčenja
gamsov je v tem območju ob-
vezna stalna kontrola lovišč in
pošiljanje delov kože s prsnega
koša uplenjenih gamsov na in-
stitut za patologijo divjih živali
v Ljubljani. Tu strokovno pre-
verjajo morebitni pojav garj v
začetnih stadijih, ko se bolezen
na oko še ne da ugotoviti. V
tem smislu so tudi sestavljeni
letošnji plani za odstrel gamsov
v prizadetih loviščih. 7. de-
cembra je bila na Bledu razšir-
jena seja štaba, da bi preveri-
li, kako poteka planirana akci-
ja. V nekaterih lovskih družinah
so z odstrelom šele na polovici

plana, predvsem zaradi neugodnih vremenskih razmer za lov. Nekateri družine pa ugotavljajo, da so številčno stanje gamsov podcenjevali. Da bi lahko uspešno redčili, prosijo za dodatni odstrel. Štab je sklenil odobriti povečani odstrel. Prav tako pa predlaga, da se za družine, ki so z odstrelom v zaostanku, preko republiškega sekretariata za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pridobi dovoljenje za odstrel gamsov še v januarju in februarju. Redčenje gamsov pri zatiranju garij je namreč izrednega pomena oziroma edini možen zatiralni ukrep v naravi. Pri tem je treba še zlasti upoštevati znanstveno resnico, da je bolezen posledica nepravilnega stanja v populaciji. To se je npr. v Kranjski gori izkazalo v zelo visoki številčnosti gamsov. Bonitiranje lovišča je ocenilo, da je v Kranjski gori življenjskega prostora za okrog 150 gamsov, ob tej hudi nesreči pa so jih našteali čez 400. Nekateri zatrjujejo, da so v tem številu tudi "avstrijski" gamsi, ki pozimi prehajajo na našo (prisojno) stran. Zato moramo to število primerjati na površino z obeh strani Karavank. To je vsekakor res, toda pri tem pozabljajo, da so pri ocenjevanju primerne števila živali odločilne zimske prehrabene razmere v kraju prezimovanja, ne pa prehrabeno izobilje poleti na obeh straneh Karavank.

Ing. Arih Andrej

Naročilnica za knjige in brošure Komunist

Naročam naslednje knjige in brošure, ki so izšle pri založbi Komunist:

Knjige (brošure) pošljite na naslov:

Račun bom poravnal v enem ali dveh delih (neustrezno prečrtaj).

V, dne

Lastnoročni podpis

Spomini na čas med obema vojnama

Starejši vaščani se dobro spominjajo, da so bili med obema vojnama silno slabi življenjski in delovni pogoji. Takoj po prvi svetovni vojni, do leta 1929 je bilo dela še kar dovolj. Nato pa se je že bližala gospodarska kriza, ki je trajala vse do leta 1934. V tem času so bili gorijski možje in fantje zvečine zaposleni pri pripravi lesa in drv po poključkih in mežakeljskih gozdovih, v jeseniški železarni so bili le redki, žene in dekleta pa tudi zvečine niso poznale pravice do zaposlitve.

Delovni pogoji so bili takrat izredno slabi in težki. Delovni dan je trajal od pete ure zjutraj pa vse do mraka, le opoldan je bilo do velikega šmarna (15. avgust) dve uri počitka, od tega dne dalje pa le po eno uro. Za kubični meter posekanega, olupljenega in razžaganega lesa ter zloženega v skladovnice je delavec dobil v času gospodarske krize po osem (8) dinarjev. Ker je dela primanjkovalo, so si delavci pri prevzemu (licitacijah) sami zniževali cene za kubični meter, samo da so dobili delo. Vse je potekalo ročno!

Med tednom so delavci prebivali v lesenjačah (bajtah) v gozdu. Nekateri so pri prevzemu "golicarije" prevzemali obenem tudi prevoz izgotovljenega lesa v dolino, kar je bilo običajno v zimskem času. Na delavca je prišlo dnevno tri do štiri kubične metre izgotovljenega lesa. Za deževne dneve niso bili plačani in so ponavadi takrat les "gonili", kot so temu rekli. Seveda, če je bil les že razžagan. Za teden dni hrane "fasnge", so plačali v trgovini od 45 do 50 dinarjev. Sladkor je bil sorazmeroma drag - po 16 din, za kg domače zabele pa je bilo treba odšteti 14 dinarjev. To hrano so plačevali po obrokih, kot so dobivali akontacije za izdelani les. Hrano so si v lesenjačah pripravljali sami. Leta je imela samo en velik prostor, odprto ognjišče in nekaj skupnih pogradov. Tudi mokro obleko in vse drugo so sušili kar tam.

V času gospodarske krize je bilo lepega lesa dovolj in je bilo treba zanj odšteti le 50 dinarjev za kubični meter. Ves les, ki je bil pripravljen preko po-

letja na Mežakli in Pokljuki, so s konjsko in volovsko vprego vozili na Mulejevo in Kaconovo žago na Rečico in v Spodnje Gorje. Največ lesa so zvozili v zimskem času, preko poletja pa je vožnja nekoliko poenostavljena. Starejši ljudje se spominjajo, da je bilo tudi preko 300 voznikov (furmanov) dnevno. Na vožnjo so prihajali tudi iz Bohinja in iz vasi onkraj Save Dolinke, izpod Stola. Treba pa je pripomniti, da je bilo toliko voznikov le občasno, v določenih intervalih. Ker pa cest in poti takrat še niso pluzili, so morali napreči vozniki vsak dan, čeprav je snežilo. Sicer bi le stežka v visokem snegu gazili svoja pota.

V letu 1935 in v naslednjih letih je začela jeseniška železnica odpirati nova delovna mesta.

Tako so mnogi gorjanci dobili delo v teh obratih. To se je tudi poznalo pri kupni moči prebivalstva; nekateri so si postavili celo lastne domove. Takrat je veljala visokoprtilična stanovanjska hiša 35 do 40.000 dinarjev.

Precejšnje število teh mož in fantov je zajela druga svetovna vojna, oziroma narodnoosvobodilna borba in mnogi od njih se nikoli več niso vrnili v okrilje svojega domačega, toplega doma. Vsaka revolucija in svoboda zahtevata svoje in tako je bil tudi pri nas krvni davek zelo visok. Toda danes smo svobodni in vsak jutrišnji dan nam prinaša boljše življenjske pogoje.

Jože Ambrožič

V deželi snovanj in minaretov

21. oktobra letos je skozi jasno noč letela srebrna jatova ptica proti jugovzhodu naše domovine.

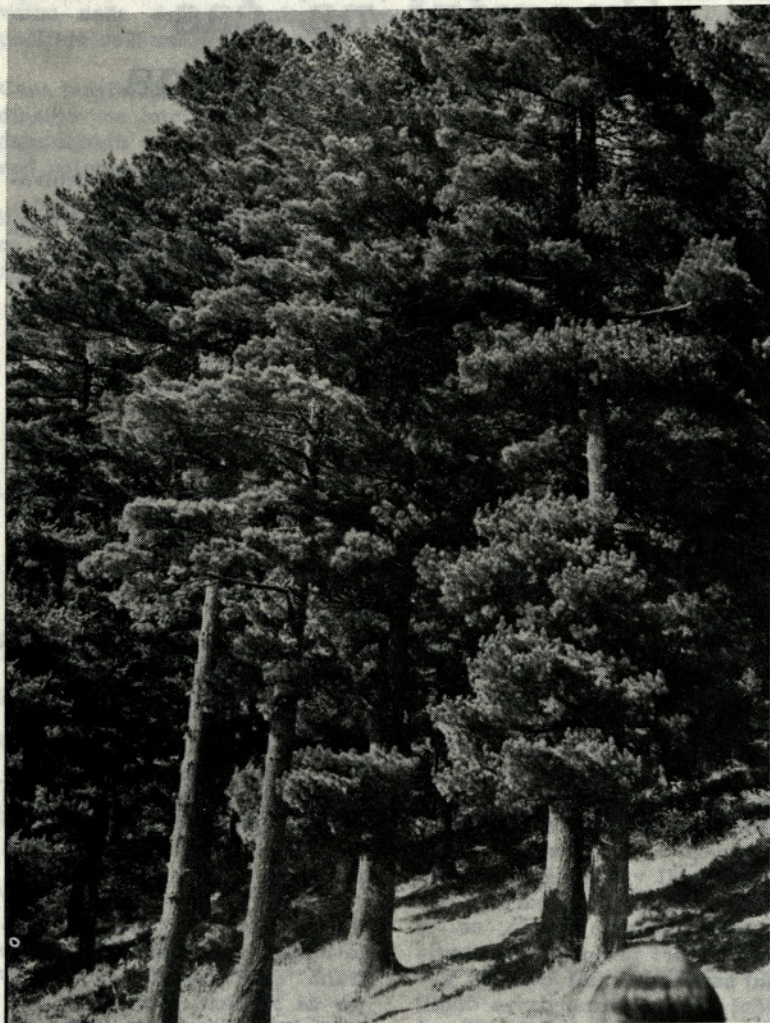
S seboj je ponesla 41 članov DIT gozdarstva Bled, ki so si izbrali za svoj cilj zanimivo sončno Makedonijo.

SR Makedonija meri 25.000 km². Na zahodu in vzhodu se dviga visoko pogorje Rodopskega in Šarsko-Pindskega sestava, medtem ko je v sredini, v območju Vardarja, nižji in bolj pristopen teren. V planinskem območju so središča naseljenosti in gospodarstva prostrane kotline Pelagonija, Polog, Ovčje polje, Kumanovska in Strumiška kotlina. Dve visoki kotlini imata jezero (Ohridsko in Prespansko). Podnebje je pod vplivom Egejskega morja, posebno v nižinah Makedonije, ter ima dolga in vroča poletja in zelo malo padavin. Zaradi takega podnebja lahko gojijo ob umetnem namakanju sredozemske in subtropske rastline: bombaž, sezam, podzemljico (kikiriki), mak, poleg tega pa tudi tobak, riž, sončnice, žita, sadje in povrtinino. V gorskih predelih gojijo živino, zlasti ovce.

Zjutraj naslednjega dne smo začeli uresničevati bogato zasnovan strokovno-turistični program.

Po krožnem ogledu novo nastalega mesta smo obiskali podjetje Komunalec, kjer je ena od treh drevesnic v okolici Skopja. Kot zanimivost velja tod omeniti proizvodnjo borovih sadik, ki jih gojijo do starosti 6 mesecev in jih nato s folio, v kateri so zrastle, s sadilniki posadijo na terenu. Rezultat takega sajenja je 3-4000 sadik na dan.

Pravzaprav je pa glavna, najpomembnejša dejavnost tega pod-

Sestoj molike - foto GG

jetja vegetativno razmnoževanje predvsem okrasnih rastlin po t.i. MIST-A-MATIK sistemu. Pravi, da je ta način razmnoževanja enostaven in da je vnesel veliko novost v drevesničarstvo. Njegove najvažnejše prednosti se pa kažejo predvsem v tem, da mlade rastlinice hitreje in močnejše razvijejo svojo listno maso in koreninski sistem.

Glavni pogoj omenjenega MIST sistema je umetno producirana visoka relativna zračna vlaga, ki doseže vrednost do 90 %. Ustvarijo jo tako, da voda, ki teče pod močnim pritiskom v ceveh, prši v obliki finih vodnih kapljic (megle, rose) v rastlinjaku. Ustvarjanje vlage opravijo v 2-5-10 minutnih intervalih, kar je odvisno od zahtev posameznih vrst podtakovancev glede na vlago.

Od tod dalje smo potovali v smeri Kavadarcev. Spotoma smo si ogledali uspeša pogozdovanja, kjer so površine zasadili predvsem s črnim borom in cipreso. Mlada drevesa bujno uspevajo. Sicer pa od iglavcev najboljše uspeva himalajska cedra (*Cedrus deodara* Laws), ki sega do n.v. 900 m.

Med Gradskim in Kavadarci, ali točneje ob izlivu Črne reke v Vardar, leži antično mestoce Stobi. Zaradi zanimivosti nekaj besed o njem.

Vodič nas seznani, da najstarejši ohranjeni zapisi tega mesta omenjajo zmago Filipa II., makedonskega kralja, nad Dardanci v Peoniji.

Po zmagi Rimljanov nad makedonskim kraljem Persejem (l. 168 pr.n.št.), postane Stobi močno tržišče, leta 148 pa rimska provinca. Za časa vladavine Avgusta (leta 31 pr.n.št.) nastanejo izrazite spremembe: mestoce se širi, začenjajo kovati denar, meščani uživajo t.i. *ius Italicum* (postanejo rimski državljani). No - in po 6. stol. ni več sledov življenja v Stobiju.

Poleg objekta, v neposredni bližini, je urejen muzej z vsemi izkopanimi eksponati.

Po ogledu tega antičnega mesta se usmerimo skozi Prilep v Kruševo. Serpentine in vzponi nas dvignejo na nad.v. 1300 m, prevozimo Kruševo do hotela, kakršne pogrešamo pri nas.

Tod prenočimo. Že zgodaj zjutraj se napotimo v bližnjo okolico, kjer nam izredno prijazni in zagnani profesor s skopske fakultete, dr. Aleksander Andonovski, razlaga in razkazuje nasade, ki so nastali kot plod večletnega eksperimentiranja pogozdovanj z več ali manj ustreznimi drevesnimi vrstami na nad.v. 1350 m.

Novo zasnovani sestoji so mešani (sm-ma-dugl-b,bo-cedra-je-js-ko) ali monokulture (bo, js, ko). V neposredni sosesčini so ohranjeni stari bukovni sestoji.

Potem ogled mesta Kruševa, ki leži v obliki podkve v pobočju, (n.v. 1300 m), ki je obdano z bukovimi in jelovimi gozdovi. Mestec je bogato s prelepo staromestno arhitekturo, mnogimi spominskimi obeležji iz časa Ilindenske vstaje, Kruševske republike in NOB.

Nato spomenik Ilindenski vstaji. Pravzaprav monumentalnost, v katero strmiš. Glede na svojo obliko predstavlja buzdovan og-

romnih razsežnosti. V občudovalcu vzbudi hkrati občutke spoštovanja, strahu, lepote, moči in podrejanja. V njegovi notranjosti oboki spominjajo na cerkvene svode. Če jih hočeš preleteti z očmi, moraš strmo dvigniti glavo, kot bi se zahvaljeval nebu.

Tod smo zapisali v knjigo obiskovalcev:

"Od legende kraljeviča Marka pa do legendarnih partizanskih bojev je bila dolga doba trpljenja, zatiranja, brezpravnosti in uničevanja vašega naroda. Svoje osvobajanje ste začeli z buzdovanji in nehali s puško in bombami. Potem, v svobodi, ste si postavili spomenik iz betona in jekla, ki bo spominjal vas in nas in vse naše zanamce na grenko zgodovino temnih, preteklih stoletij..."

Prijetno mestoce ostaja za nami, zapušča nam vtise, ki se ne pozabljajo.

Bližamo se Bitoli. Spotoma mnogo ogledov novo zasnovanih nasadov. Profesor ima pripravljen neizčrpen repertoar zanimivosti. Hitimo, pogledamo, se vračamo. Desetkrat, dvajsetkrat. Časovno in prostorsko je že težko urejati ogledane si objekte in vtise, komentarje k

Uka željna pionirka - foto GG

vsemu. In ne samo da je spremljevalec profesor v svoji stroki; njegovo bogato znanje o zgodovini ti že daje misliti, da je morda zgodovinar. Že nas popelje v izkopane "ulice" antične Herakleje, pripoveduje, razlaga. Ogledujemo si ohranjene mozaške, hodnike, zidovja. Mnogo je ohranjenega, mnogo reči je propadlo.

Herakleja je podobna Stobiju in je najzanimivejše in najpomembnejše odkritje v tem delu Makedonije. Nastajala in razvijala se je celo tisočletje (od sredine IV. stol. pr. n. št. pa do VI. stol. n. št.) in je bila na visoki stopnji civilizacije, kar dokazujejo izkopani spomeniki.

In zopet hitro dalje. Po ravnini v vzpon, v ovinke in serpentine. Bližamo se narodnemu parku Pelistru (Peristru), čigar nadm. v. doseže višino 2600 m. Hkrati je ogled Pelistra eden najvažnejših objektov našega potovanja. Tod je doma in odkrita molika (*Pinus Peuce Griseb*), kjer predstavlja pretežno čiste sestoje, le v zgornjem delu, do višine 2000 m, raste mešana z jelko. Odporna je proti snegu in glivici *Peridermium strobi*. V novjšem času zaradi omenjenih lastnosti križajo moliko z glatkim borom (*P. Strobus L.*). Tako bi dobili križanca, ki naj bi bil odporen proti boleznim, hkrati pa hitre rasti in dobre kakovosti.

Molika zraste do 25 metrov visoko. Vzhodna meja njenega rastiščnega areala so bolgarski Rodopi in obronki Balkana. Pri nas je razširjena v obliki prostiranih sestojev v Makedoniji (Pelister, Šar planina), v Črni gori na Zeletinu in Koprivniku in v Srbiji (Kosmet) v okolici izvira reke Ibra.

Najbolje uspeva na silikatnih tleh, drugih se izogiba.

Na Pelistru smo si ogledali sestoje na nadm. v. 1400 m. Njih starost je ocenjena na 150 let, lesna zaloga pa znaša cca 400 m³/ha. Moliko je na Pelistru pred 140 leti odkril in determiniral A. Grisebach s sodelovanjem tamkajšnjega domačina.

Vračamo se. Ogledujemo si zadnja drevesa pred dnom. Zopet Bitola, počitek, pa nova smer. Pozno popoldne in vodeni mrak nam pokazeta Prespansko jezero. Najprej v dalji, potem vse bliže. Sonca ni več, nekaj njegove zgubljene svetlobe je še v nebesnem svodu. Gladina velikega jezera je polna ptic, velikih in temnih, svetlih in majhnih. Pozibavajo se na mirni, počivajoči vodi. Avtobus si že pomaga s svojo svetlobo. Lezemo v strmo cesto, dosežemo greben, prevalimo se proti podnožju. Svetle pike rišejo obliko Ohridskega jezera. In že tisti Sv. Naum, vedno lep in dragočen. Potem ob robu jezera v Ohrid.

Naslednji dan. Kaj vse smo videli, od ogleda prostranega jezera, trdnjav, izkopanih antičnega mesteca, cerkvá z vso njihovo neprecenljivo vrednostjo ikon, lesorezov, olj, mozaikov, grobov, pa današnjega mesta s tisoč ljudi.

Vsega si ne moreš zapomniti; odhajaš z občutkom, da si to že nekoč videl, morda slišal.

Potem dolgi kilometri ob albanški meji, ponekod tik nje, do Debra. Čudno mesto, v katerem, kot da se meša majhen danes z dolgim sivim stoletjem, morda z dvema ali več, ne ve-

doč za razvoj. Pač! Mladí vlivajo videz premostitve iz zatona v vzhajanje novega dne.

Do Mavrovega ni bilo tako daleč. Mnogo umetnih jezer (hidrocentrale), lepa pokrajina. Poznajo letni kot zimski turizem. V neposredni okolici hotela Bistra je žičnica, ki obratuje skozi vse leto.

Takoj po kosilu smo že vsi zbrani; odhajamo. Skozi Gostivar v Tetovo, kjer je že noč. Obiščemo eno od znamenitosti, pa še gostišče in nič drugega. Zadnji večer je; mudi se nam v Skopje.

Kmalu smo vsi zbrani v dvorani. Zdravica in zahvala prof. Andonovskemu, topla in iskrena, hvaležna. Tudi njegova je taka. Zaploskamo; z obrazov odseva zadovoljstvo.

Doktor, bolj podoben mlademu študentu po uspešno opravljenem izpitu kot strogemu profesorju, si nasmejan ogleduje podarjeno mu knjigo Gozdovi na Slovenskem, ki ga bo spominjala na dni, ki jih je preživel v družbi gorenjskih gozdarjev.

Naslednje jutro je obetalo lep dan. Skozi meglo je bilo videti veliko, nizko sonce. Bili smo na letališču v Skopju. Dolgo smo čakali na velikega, neukrotljivega

Gozdna drevesnica in nasadi s parkovnim rastlinjem so na skupnem prostoru - foto GG

vega ptiča. Navsezadnje nas je le ponesel, pa zopet pustil sređi poti. Čakali smo na drugega. Dolgo. Navsezadnje je poletel tudi ta, nas ponesel domov.

Ko smo pristali na trdnih, domačih tleh, smo zagotovo vsi pomislili, da je "povsod lepo, doma pa vendar najlepše".

Zapis bi sklenil z ugotovitvijo:

Ekskurzija je bila uspešna: bogata tako s strokovne, kot (pre) bogata s turistične strani. Mno-

go, mnogo vsega. Odlično pripravljena, brez zastojev in brezglavosti.

Kot že omenjeno, posebna zahvala prof. dr. A. Andonovskemu za nenehno spremljavo, razlago in vse drugo skozi vso dolgo pot.

Da pa je bila pot vzorno vodena, organizacijsko sinhrona, za udeležence prijetna in brezskrbna, je poskrbel z računalniško natančnostjo Jože Skumavec. Pa tudi Janez Košir. Obema lepa

hvala z željo, da takó odgovorno nalogo opravita še kdaj.

Dalje se za uresničitev tega potovanja zahvaljujemo delovni organizaciji GG Bled kot tudi DIT-u gozdarstva Bled in vsem udeležencem ekskurzije, ki so s svojo prisotnostjo tako strokovno kot družabno ustvarili razpoloženje in prijetnost v nekaj-dnevnem bivanju daleč z doma.

Nikolaj Lapuh

O mogočnem Triglavu in Bohinju pod njim

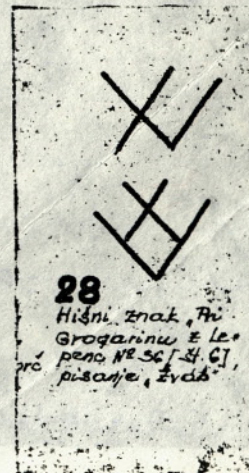
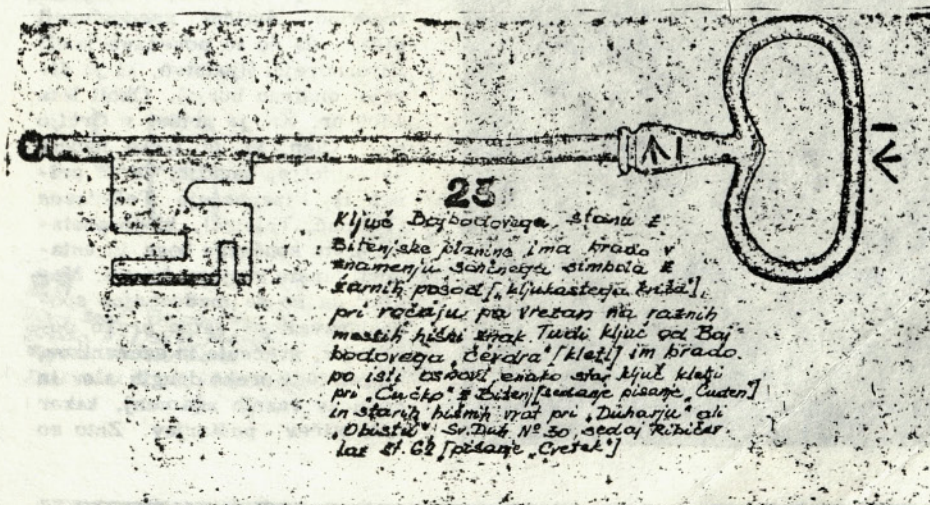
II. odlomek

Bohinj je bil v starih časih duhovno in posvetno usmerjen proti jugu, to je Ogleju. Čeprav so imeli gospodarji razne dajatve, so "odrajtovali" oglejski novčič do zadnjega. Tej dajatvi so pravili "štiberca" in moj ded Pavle jih je plačal zadnji okoli leta 1910. Blejski otok in Bitnje v Bohinju morata biti prastari verski ustanovi, na tem temelju pa je pozneje deloval oglejski patriarhat. Ker se je njegova moč po vodru Atile, t. j. leta 452. zrušila, se je zelo poznalo pri urejanju pokrajine do Drave, ki so spadale pod Oglej. Ti kraji so prišli pod Bavarski in pozneje frankovski verski in posvetni vpliv. Na predlog briksenškega škofa Al-

buina je cesar Henrik II. "Sveti" dne 11. aprila 1004 daroval Bled z Bohinjem briksenški škofiji. Toda kljub temu je na tem področju ostalo le nekaj sledi posvetnega in cerkvenega oglejskega gospodstva.

V vasi Slovenski Rovt v Bohinju za katero pa se dandanes niti ne ve, kje je bila, je bilo leta 1757, kar 7 oglejskih podložnikov, na Bohinjski Bistrici so bili oglejski 4 kmetje in 4 kajže, v Nomenju je bilo oglejskih kar 5 gospodarjev. Ti so vodeni pod naslovom "Nomenj Vogtey", kar je ostanek nekdanjih svobodnjakov, če ne celo vojvoda (Vajda, Ajda). V Bitnjah je bilo kar 5 oglejskih kmetov

("Vogtaien blejske otoške proštije"), med temi sta se kar dva pisala "Vivoda". Leta 1456. je prišel v Bitnje briksenški škof Nicolaus Cusanus, ki je bil kardinal, da bi proučil celo zadevo. Potem je uredil, da je bila leta 1459. izdana razsodba, da je še ta zadnji ostanek oglejske posesti prišel pod Briksen. V Savici sta bili leta 1602, dve kmetiji oglejski, enako tudi na Brodu. Podatke mi je dal po starodavnih dokumentih, cerkvenih arhivih ter arhivih in urbarjih v Briksnu jeseni 1968. upokojeni župnik z Bleda France Gornik, dolgoletni raziskovalec zgodovine Bleda in okolice ter pisec knjige "Bled v fevdalni dobi" (Bled 1967).

Vsako najmanjšo stvar mi je dokazal s prepisi, ki jih je napravil po originalih. "Kar jaz rečem, to je trdno! Jaz ne verjamem vsakemu papirju in ne ponavljam za drugimi knjigami, ako se nisem poprej prepričal iz originalnih listin in zgodovinskih povezanosti. Najstarejša listina, ki sem jo proučeval, je bila iz časov Karla Velikega! Gorenjci so lahko ponosni: nobena od evropskih vladarskih rodovin ne more dokazati žive vezi stoletja nazaj, kakor jih lahko blejski in bohinjski kmetje in kajžarji!" je rekel.

Listina, s katero je Briksen dobil Bohinj in Bled, izvira iz leta 1004 v Tridentu. V trikotniku Oglej-Trident-Briksen se je moralo dogajati veliko važnih stvari za naš narod. Franki so zasedli naše kraje leta 802 in takoj začeli uvajati fevdalni red, kar je bil eden izmed glavnih vzrokov za upor pod vodstvom Ludovika Posavskega. Ko je bil ta umorjen leta 822 so imeli proste roke. Verjetno se je v tistem času čutilo močnejše delovanje Ogleja. Franki so se zbal in hiteli s svojo cerkveno organizacijo, kateri je sledil poklon teh krajev škofiji v

Briksnu tudi glede zemljiške posesti.

Na tem področju je morala biti nekoč močna verska ustanova, ki je bila vezana na Oglej. To dokazuje, da je bila oglejska cerkev naklonjena Slovincem in njihovim prednikom, da jim krščanske vere ni vsiljevala z ognjem in mečem, ampak strpno in z besedo. Ljudem na tem področju je pustila popolno svobodo.

Bohinjci so v starih časih menili, da je njihovo vse, kar imajo. To so jim dali bogovi, predvsem pa je bil to dar njihovega Triglava. Nič čudnega torej, če so se upirali vsem novotarijam, saj so jih le spreminjale iz svobodnjakov v brezpravne ljudi. Večkrat so se pritožili čez blejsko graščino pri škofih v Briksnu in če niso ti nič uredili, so se obračali celo na Rim ali pa do samega cesarja.

Antični zgodovinarji pišejo, da je z Baltika vodila jantarjeva pot preko našega ozemlja. Vodila je mimo Ljubljane proti morju. Po njej so vsako leto romale svečenice sončnega boga s severa v tempelj Delos v stari Grčiji. Menimo, da so bila to osebna poslanstva in nekaka povezava med vsemi verskimi centri. Zato se je to poslanstvo verjetno ustavljalo tudi v Ogleju, če ni bil določen v te namene Štivan ali Trst. Taka poslanstva so bila potrebna zaradi medsebojnega poznanstva, navezovanja stikov, medsebojnih dogovorov, obveščanja ter organiziranja varnosti, obstoja in trgovine. Antični zgodovinarji pišejo, da so to povezavo imeli Hiperborejci (ljudstvo, ki je živel onstran burje). Okoli leta 1300 pr. Kr. je prišel v Grčijo neki Olen, ki je Grke naučil heksametra, nadalje, da je prišel iz Hiperboreje Telmissos (Telmač, Tolmač), ki je postavil hram sončnega boga in ustanovil mesto svojega imena. Menim, da so se medsebojno sporazumevali ne samo preko poslancev, svečenic in svečnikov, ampak tudi preko drugih slov in nosilcev raznih znamenj, kakor tudi ptičev - poštarjev. Zato so

svečeniki lahko zanesljivo pre-rokovali po pticah. Ta jantarje-va pot je bila nekako zemeljska prisposoba sončne ceste, oziroma mlečne zvezdne (rimske) ce-ste in mora imeti še neraziska-no prastaro osnovo.

Ne trdim, da bi šla jantarjeva pot skozi Bohinj. Vendar mo-ram opomniti, da so šle preko Bohinja najkrajše in najvažnejše poti silno pomembnih oseb. Tam preko je najbližja pot k Beneškim Slovincem in od tam do Vidma, Ogleja in Benetk. Kdor pa je prišel do tja, je lahko šel kamorkoli. Pot čez Bohinj je morala biti organizirana še za časa Venetov in Etruščanov za-radi obveščanja važnih in nujnih zadev.

Po poti preko Bohinja so si rešili glavo preganjani luteranci, po njej so se izgubili proti se-veru ali vzhodu preganjani ljud-je iz severne Italije, po teh zvezah so prišli Cojzi in po njih je stegnil svoje tipalke Napole-on, ki se je tod tudi hitro in skrivoma vračal v Francijo, ko je izgubil bitko pred Moskvo. Stari Markizeti mi je pravil pred leti, da so ga prepeljali pokritega v gnojnem košu in da je Ruard močno obogatel na ta račun. Po tej poti so se umi-kali preganjani ljudje iz tistih predelov Evrope, ki jih je za-sedel Hitler; po teh zvezah je potoval v Italijo tudi Palmiro Togliatti.

Bohinj je na vse strani blizu, sicer pa od vseh odrezan s pla-ninami. Tako je v starih časih predstavljal mogočno naravno trdnjavo.

Rimske ceste so po svoji zasno-vi etruščansko - vendske naza-ve, ki so bile potrebne zaradi trgovanja. Rimljani so po teh tirih spustili legije svojega boj-nega Kvirina. Pravijo, da na te ceste spominjajo besede

Tule (Tole)
Rode (Rude) in Rote

Katera imena bi v Bohinju uteg-nila spominjati na kaj takega? "Tugeje" je nad Srednjo vasjo, kjer gre pot v Uskovnico. "Tu-bej" je gospodar v Bitnjah in na Ravnah, oba sta bila furmana.

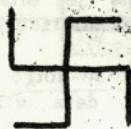
"Tubej" je predel v Žalostni go-ri nad Bitnjami, kjer je vseka-na prastara cesta v smeri Aj-dovski gradec - Dunaj pri Je-reki.

"Slovenski, Nemški, Laški rovt" so vasi, prav tako pa tudi "Brod, Pole (v sedanji pisavi Polje), Rodica in Rodnica" (v sedanji pisavi Rudnica) sta hri-ba.

Iz Bohinja sta vodili dve tovor-ni poti, ena preko sedla "Bača" v Baško grapo, druga preko prelaza "Suha" v smeri Kobari-da in Ogleja. Mislim, da so v starih časih uporabljali prvo pot za zvezo z velikim naseljem, ki je bilo nekje pri Mostu na Soči, kjer so odkrili veliko gro-bišče in dobili mnogo izkopa-nin. To je bila po mojem po-trošniška pot na kratke razda-lje, saj je bilo ogromno selišče Bohinj najbližje. Blizu je bilo tudi svetišče pri Volčah. Ta prehod je tudi nižji in ga sneg pozneje zapre. Zanimivo je, da vodi stara tovarna pot mimo

groblje, ki ji pravijo "Ajdoovski grob". Iz grškega verstva je znano, da so v čast boga Her-mesa ob poteh kopičili kamenje. Tako so nastali "Herma" (Her-movi stebri). Tauš Rudi iz Cerknega, ki je bil med vojno v Afriki, je pravil, da imajo domačini, ki se ukvarjajo s to-vorništvom, navado, da vsak, ki gre z dežele, vrže ali polo-ži na določeno mesto kamen; ko se vrne, ga vzame stran. Kar je kamnov na groblji, toliko to-vornikov se ni vrnilo. Menil je, da so take groblje samo za štetje, oziroma nekakšen grob na domači zemlji za tiste, ki so umrli drugje. Mislim, da je vse to tako pomembno, da bi tisti "Ajdoovski grob" lahko raz-iskali. Tista groblja verjetno tudi ni samo za štetje, ampak je bilo tam daritveno mesto v čast tistim bogovom, ki so skr-beli za tovarništvo in trgovino. To je področje, ki je spadalo pod okrilje "Volkulje" (Božice Zemlje). Menda so pozneje to volkuljo zamenjali s podobo pra-ve ženske, kar je videti iz rim-ske upodobitve "Saturnija Tel-lus", ali pa freske v Hrastov-ljah - vsaka ima pri sebi po dva otroka.

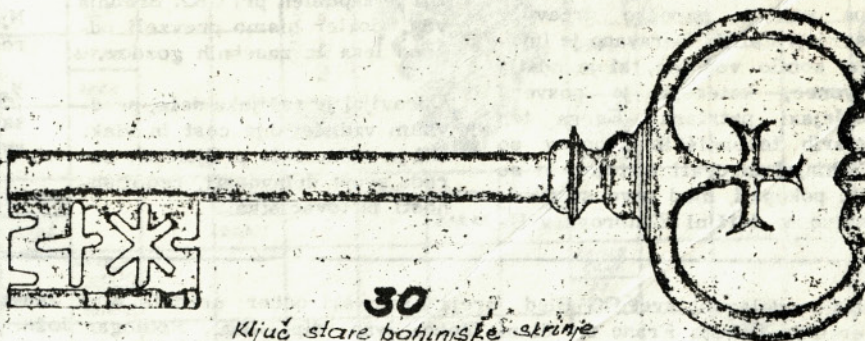
Drug silno važen spomenik sta-rih cest je "turško znamenje" v Štengah blizu železniške po-staje Soteska, takoj nad želez-niškim v skalo vsekanim ovini-kom. Na veliki čelnati skali je v taki višini, da je potrebno prisloniti lestev, vklesana tab-lasta površina v velikosti prib-ližno 20" x 13". Na njej je vklesanih nekaj večjih starih znamenj, vmes tudi Perunovo. V smeri Bohinja je vklesana

29

Hišni znak, Prilivarska z
Broda. Njegovi člani, pisarje:
Repine, Eničar, Rarič.

Enak znak je pri ilirskih barah.

30

Ključ stare bohinjske strnje
ima v bradi izrezane stare znake.

34

*Enak „Morna taca“, ki
je varoval proti bolečinam,
urakom nele živino, ampak
tudi novorojenčke. Zato je
skupno s magičnimi krogi
narisana tudi pri mnogih
starih židovih. V križanico
dohajajo prečišči enak kot
„Norško, svetišče“ ali „Morje“.*

"morna taca" (znak "Morane"), v smeri Bleda pa znak Peruna. Na zgornjem robu plošče je naknadno vsekana letnica 1554. Tega leta so tam širili cesto in Bohinj odprli za tovarništvo tudi proti severu (Bled - Ljubljana in Bled - Koroška - Dunaj). Verjetno so to storili zaradi obrambe Avstrije pred Turki; v Bohinju pa so takrat kovali orožje in vliвали topove.

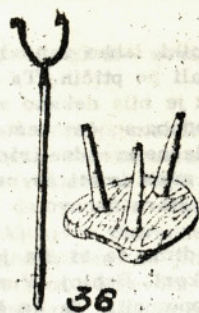
Vmesnega znamenitega spomenika tovarništva ni, to je kapele in napisov nad usekom nasproti Ajdovskega gradca. Odstranili so jih med pripravi in gradnjo bohinjske železnice.

Ostale so le še raziskave starih poti in usekov skozi Babno goro in preko planin. Bile so tudi poti Stara Fužina - Brod - Bitnje, ki se je pri Savici križala s smerjo Bača - Bistrica - Savica - Brod - Jereka - Oberne oziroma Suha - Laški rovt (Vašče) - Pole - Savica - Brod in naprej proti Jereki čez Senožeta.

Zveze bohinjskih tovarnikov so segale po potrebi zelo daleč na zahod, celo na Bergamaško, ali pa tudi v papeško državo v srednji Italiji. Karavana je imela kobilovo vodnico, ki je nosila zvonec, katerega je posvetil oglejski patriarh. Enega teh starih tovarniških zvoncev so Bohinjci darovali mrtvim, ki so jih pokopali med prvo svetovno vojno v bližini Zlatoroga v U-

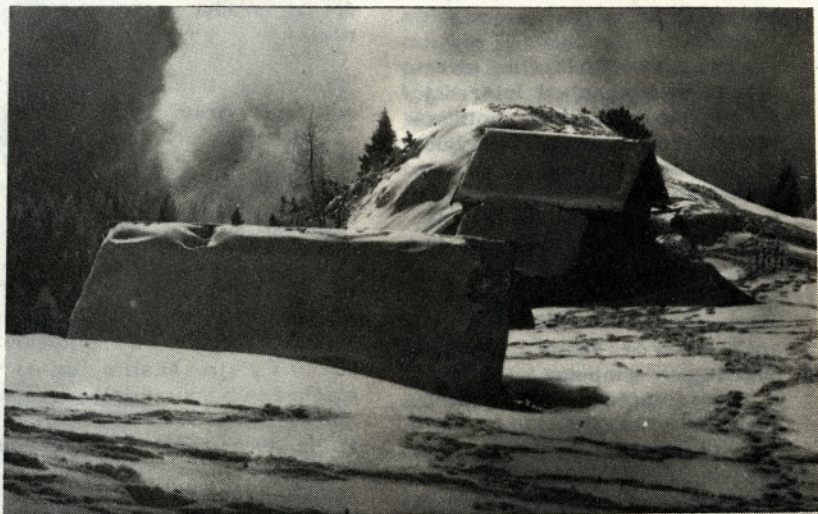
kancu. Zvonec je bil obešen v stolpiču lesene kapele, ki so jo izdelali ruski vojni ujetniki, prvo leto okupacije pa so ga pobrali Nemci. Manjše tovore na krajše razdalje so tovorili peš. Ohranil se je spomin na Matjažvega Joža, ki je bil velik preko dveh metrov in je nesel cel stot žebļev. Na poti čez Bačo se je srečal z medvedom, katerega je zaradi vzpenjanja v strmino prepozno opazil. Ni mu kazalo drugega, kakor da se je zgrabil z medvedom. Držal ga je tako dolgo, da so ostali poklicali iz doline lovca, ki je medveda ustrelil. Joža pa še mrtvega medveda ni hotel takoj izpustiti.

Joža Čop

36

*Barčije so stari
brodce, ki imajo tu
ali svoj pomen, ker
so v zvezi s oglejsko
po obliki na podoben
vogljen in iglo. Če ni
pri roki barčije, je
povnanje strele, dobri
tudi, vrnjeni lesen
trgovski stolček.*

Krstenica - foto Veber I.

MEDJA JANEZ - UPOKOJITEV

V mesecu novembru je bil upokojen MEDJA Janez iz Nemškega rovta.

Bil je zaposlen pri GKZ Srednja vas, dokler nismo prevzeli odkupa lesa iz zasebnih gozdov.

Opravljal je režijska dela, predvsem vzdrževanje cest in vlak. Bil je vedno zelo priljubljen zaradi svoje delavnosti, redoljubnosti in tovarištva.

Udeležil se je bohinjske vstaje decembra 1941 in je aktivno sodeloval z NOV do vstopa v njihove vrste leta 1943, kjer je ostal do konca vojne oz. do decembra 1945.

Njegova družina je bila med redkimi bohinjskimi izseljenci.

Želimo mu, da še dolgo uživa sadove svojega dela v krogu svoje družine.

Kolektiv TOZD
Gozdarstvo Bohinj

Izdaja delavski svet GG Bled, ureja uredniški odbor: urednik Konc Janez, dipl. pravnik, tehnični urednik Lakota Franc ter člani: Veber Ivan, dipl. ing., Podlogar Jože, Golob Emil, dipl. ing. Lapuh Nikolaj, Zupan Metka, Reš Janez, ing., Cvetek Franc.

Tisk Delavska univerza Tomo Brejc Kranj v 450 izvodih.